

आचार्य-सत्रार्द्धपरीक्षापाठ्यक्रमः

(नियमितच्छात्राणां कृते)

प्रथमसत्रार्द्धः

2014-15

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयः

देवासमार्गः, उज्जयिनी (म.प्र.) 456010

दूरभाषः- (0734) 2526044, दूरप्रैषः- (0734) 2524845

अणुसङ्केतः - regpsvmp@rediffmail.com, अन्तर्जालपुटम् - www.mpsvujain.org

महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय, उज्जैन (म.प्र.)

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

नियमावली

1. पाठ्यक्रमस्वरूपम् –

आचार्यपरीक्षायाः द्विवार्षिकः पाठ्यक्रमोऽयं चतुर्षु सत्रार्द्धेषु विभक्तो भविष्यति। पाठ्यक्रमेऽस्मिन् प्रतिसत्रार्द्धे पचाशत्पचाशदानां चतुःपत्राणि भविष्यन्ति। तत्र 15 अनामान्तरिकं मूल्यांकनं 35 अना च बाह्यपरीक्षा (सैद्धान्तिक) भविष्यति। चतुर्थसत्रार्द्धे पचापत्राणि भविष्यन्ति तत्र चतुर्थसत्रार्द्धस्य पचमम् पत्रं स्वशास्त्रीयपरियोजनाप्रतिवेदनार्थम् 100 अनां विद्यते। परियोजनाप्रतिवेदनमिदं विभागीयप्राध्यापकस्य निर्देशने निर्धारितविषयमधिकृत्य संस्कृतभाषायां 50–100 पृष्ठात्मकं टणं कारयित्वा निश्चिततिथिं यावत् परीक्षाविभागे समुपस्थापनीयं भविष्यति। आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमे निम्नलिखितविषयेषु कश्चिदेको विषयः स्वीकर्तव्यः।

1. शुक्लयजुर्वेदः
2. नव्यव्याकरणम्
3. फलितज्योतिषम्
4. सिद्धान्तज्योतिषम्
5. साहित्यम्

2. प्रवेशनियमाः

आचार्यपरीक्षायां वक्ष्यमाणपरीक्षोत्तीर्णः प्रवेशमर्हति –

1. विश्वविद्यालयानुदानायोगनवदेहलीद्वारा प्राप्तमान्यताकविश्वविद्यालयस्य शास्त्रपरीक्षोत्तीर्णः तत्समकक्षपरीक्षोत्तीर्णो वा आचार्यपरीक्षायां प्रवेष्टुमर्हति।
2. शास्त्रपरीक्षायां तत्समकक्षपरीक्षायां वा प्रामुख्येन स्वीकृतः 'क' वर्गीयो विषयः एव आचार्यपरीक्षायां स्वीकरणीयः, प्रवेशसमितेरनुशंसया विकल्पोऽपि अनुमतः स्यात्।
3. शास्त्रपरीक्षायां तत्समकक्षपरीक्षायां वा स्वीकृतः 'क' वर्गीयो विषयः आचार्यपरीक्षायां कदाचित् परिवर्तनमर्हति, परम् आचार्यप्रथमवर्षपरीक्षायां स्वीकृतो विषयः आचार्यद्वितीयवर्षे कथमपि परिवर्तनन्नार्हति।
4. एकं कवर्गीयं विषयं स्वीकृत्योत्तीर्णाचार्यपरीक्षः ऐच्छिकेषु अन्येषु कवर्गीयविषयेष्वपि प्रवेशसमितेरनुशंसया कमप्येकं विषयमाश्रित्य पुनः आचार्यपरीक्षायां प्रवेष्टुमर्हति।

3. परीक्षायोजना

1. आचार्यपरीक्षायां सर्वेषु पत्रेषु प्रश्नोत्तराणां भाषा संस्कृतभाषा देवनागरीलिपिश्च स्याताम् । परियोजनाप्रतिवेदनमपि संस्कृतभाषयैव भविष्यति ।
2. आचार्यप्रथमद्वितीयवर्षपरीक्षयोः (प्रथम-द्वितीय-तृतीय-चतुर्थसत्रेषु) उत्तीर्णतार्थं प्रतिवर्षं समष्टिरूपेण ३६ प्रतिशतम् I: , प्रतिपत्रं च २० प्रतिशतम् I: अपेक्षिताः भविष्यन्ति ।
3. आन्तरिकमूल्या नपरीक्षायामपि उत्तीर्णतार्थं ३६ प्रतिशता I: अनिवार्याः ।
4. आन्तरिकमूल्याङ्कनपरीक्षोत्तीर्णः एव सैद्धान्तिकपरीक्षायां सम्मेलितुमर्हः ।
5. आन्तरिकमूल्याङ्कने सैद्धान्तिकपरीक्षायां च पृथक्-पृथक् उत्तीर्णताऽनिवार्या ।
6. प्रतिसत्रं उत्तीर्णतायै अपेक्षितः 9 अ : कृपा त्वेन दास्यते ।
7. अधिकाधिकं द्वयोः प्रश्नपत्रयोः अनुत्तीर्णे सति पूरकपरीक्षां दातुं शक्यते ।

4. प्रश्नपत्रनिर्माणयोजना –

सामान्यतया प्रतिप्रश्नपत्रं निम्नानुसारं त्रिविधाः प्रश्नाः भविष्यन्ति । तत्र प्रतिप्रश्नमेको विकल्पोऽनिवार्यः ।

क्रमां	प्रश्नप्रकारः	प्रश्नसंख्या	अ	योग
1	बहुविकल्पीयाः	5	1	5
2	लघूत्तरीयाः / टिप्पण्यात्मकाः	5	2	10
3	निबन्धात्मकाः / व्याख्यात्मकाः	5	4	20
4	आन्तरिकमूल्या नम्			15
योग				50 अ I:

5. श्रेणिनिर्धारणम्

आचार्यपरीक्षायां द्वयोरपि वर्षयोः प्राप्ता इनां योगाधारेण निम्नलिखितरूपेण श्रेणिनिर्धारणं भविष्यति :-

- 60 प्रतिशतम्, ततो वा अधिका इनां च प्राप्त्या प्रथमश्रेणिनिर्धारणम् ।
- 48 प्रतिशतम् ततो वा अधिका इनां किन्तु 60 प्रतिशतमेभ्यो न्यूना इनां प्राप्त्या च द्वितीयश्रेणिनिर्धारणम् ।
- 36 प्रतिशतम् ततो वा अधिका इनां किन्तु 48 प्रतिशतमेभ्यो न्यूना इनां प्राप्त्या च तृतीयश्रेणिनिर्धारणम् ।

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

प्रथमसत्रार्द्धम्

शुक्लयजुर्वेदः

प्रश्नपत्रम् – प्रथमम्

पूर्णांकाः 50

विषयः – महीधरभाष्यम्, शतपथब्राह्मणं च

(क) शुक्लयजुर्वेदसंहितायाः महीधरभाष्यम् (13–15 अध्यायपर्यन्तम्)

एककः-1.	त्रयोदशोऽध्यायः	07
एककः-2.	चतुर्दशोऽध्यायः	07
एककः-3.	पंचदशोऽध्यायः	07

(ख) शतपथब्राह्मणम् – सायणभाष्यसहितम् (प्रथमकाण्डस्य 04–05 अध्यायपर्यन्तम्)

एककः-4.	चतुर्थोऽध्यायः	07
एककः-5.	पंचमोऽध्यायः	07

सहायकग्रन्थाः

1. शुक्लयजुर्वेदसंहिता(महीधरभाष्यम्), जगदीशलाल शास्त्री, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली
2. शतपथब्राह्मणम्, युगलकिशोर मिश्र, सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय, वाराणसी

अंकविभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः $1 \times 5 = 5$
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः $2 \times 5 = 10$
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः $4 \times 5 = 20$

आन्तरिकमूल्यांकनम्

15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

प्रथमसत्रार्द्धम्

शुक्लयजुर्वेदः

प्रश्नपत्रम् – द्वितीयम्

पूर्णांकाः 50

विषयः – बृहद्देवता, भाष्यं च

(क) शुक्लयजुर्वेदसंहितायाः महीधरभाष्यम् (19–20 अध्यायपर्यन्तम्)

एककः-1.	एकोनविंशोऽध्यायः (01–60 मन्त्रपर्यन्तम्)	07
एककः-2.	एकोनविंशोऽध्यायः (61–95 मन्त्रपर्यन्तम्)	
	विंशोऽध्यायः (01–30 मन्त्रपर्यन्तम्)	07
एककः-3.	विंशोऽध्यायः (31–90 मन्त्रपर्यन्तम्)	07

(ख) बृहद्देवता

एककः-4.	प्रथमोऽध्यायः	07
एककः-5.	द्वितीयोऽध्यायः	07

सहायकग्रन्थाः

1. शुक्लयजुर्वेदसंहिता(महीधरभाष्यम्), जगदीशलाल शास्त्री, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली
2. बृहद्देवता, रामकुमार राय, चौखम्बा संस्कृत संस्थान, वाराणसी

अंकविभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	1×5 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	2×5 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4×5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

प्रथमसत्रार्द्धम्

शुक्लयजुर्वेदः

प्रश्नपत्रम् – तृतीयम्

पूर्णांकाः 50

विषयः – श्रौतसूत्रम्, इष्टिप्रयोगश्च

(क) सकर्कभाष्यकात्यायनश्रौतसूत्रम् (01–03 अध्यायपर्यन्तम्)

एककः-1. प्रथमोऽध्यायः 07

एककः-2. द्वितीयोऽध्यायः 07

एककः-3. तृतीयोऽध्यायः 07

(ख) दर्शपौर्णमासपद्धतिः

एककः-4. पिण्डपित्रेष्टिः 07

एककः-5. दर्शेष्टिः 07

सहायकग्रन्थाः

1. कात्यायनश्रौतसूत्रम्, विद्याधर शर्मा, अच्युतग्रन्थामाला, काशी
2. दर्शपौर्णमासपद्धतिः, भीमसेनशर्मा, रामलाल कपूर ट्रस्ट, सोनीपत, हरियाणा

अंकविभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः 1×5 = 5

2. लघूत्तरीयप्रश्नाः 2×5 = 10

3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः 4×5 = 20

आन्तरिकमूल्यांकनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

प्रथमसत्रार्द्धम्

शुक्लयजुर्वेदः

प्रश्नपत्रम् – चतुर्थम्

पूर्णांकाः 50

विषयः – भाष्यभूमिका, श्रौतयज्ञविमर्शश्च

(क) ऋग्वेदभाष्यभूमिका सायणीया

- एककः-1. आदितः वेदस्य अस्तित्वं यावत् 07
- एककः-2. मन्त्रभागप्रमाणाण्यात् मन्त्रार्थबोधकत्वं यावत् 07
- एककः-3. विधिभागप्रामाण्यात् वेदापौरुषयत्वं यावत् 07

(ख) श्रौतयज्ञविमर्शः

- एककः-4. अग्न्याधानात् पिण्ड-पितृयज्ञान्तम् 07
- एककः-5. निरूढपशुबन्धात् आग्रयणेष्टिं यावत् 07

सहायकग्रन्थाः

1. ऋग्वेदभाष्यभूमिका, वीरेन्द्र कुमार वर्मा, भारतीय विद्या प्रकाशन, वाराणसी
2. श्रौतयज्ञ परिचय, वेणीरामशर्मा गौड, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी

अंकविभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः 1×5 = 5
  2. लघूत्तरीयप्रश्नाः 2×5 = 10
  3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः 4×5 = 20
- आन्तरिकमूल्यांकनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
प्रथमसत्रार्द्धम्
प्रश्नपत्रम् - प्रथमम्
नव्यव्याकरणम्

पूर्णाङ्कः 50

विषयः – लघुशब्देन्दुशेखरः
(अजन्तपुल्लि प्रकरणम्)

एककः 1	'अर्थवदि'त्यतः' न विभक्तौ तुस्माः' इति सूत्रव्याख्यापर्यन्तम्।	07
एककः 2	'अतो गुणे इत्यतो 'ह्रस्व नद्यापो नुडि' ति सूत्रव्याख्यापर्यन्तम्।	07
एककः 3	'नामी' त्यतः न बहुब्रीहौ तृतीयासमासे' इति सूत्रपर्यन्तम्।	07
एककः 4	'तृतीयासमास' इत्यतः 'बहुगणवतुडतिसंख्ये'ति सूत्रव्याख्यापर्यन्तम्।	07
एककः 5	'डति चे' त्यतः अजन्तपुलि प्रकरणपर्यन्तम्।	07

सन्दर्भग्रन्थाः

1. लघुशब्देन्दुशेखरः –व्याख्याकारः – श्री वैकुण्ठनाथ शास्त्री
प्रकाशकः – चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
प्रथमसत्रार्द्धम्
नव्यव्याकरणम्
प्रश्नपत्रम् - द्वितीयम्
विषयः – लघुशब्देन्दुशेखरः

पूर्णाङ्कः 50

(अव्ययप्रकरणादारभ्य कारकस्य “गतिबुद्धि”सूत्रपर्यन्तः)

एककः 1	‘स्वरादिनिपाते’ति सूत्रतः ‘डाबुभाभ्यामि’ति सूत्रव्याख्यापर्यन्तम् ।	07
एककः 2	‘अन उपधालोपिन’इति सूत्रतः ‘पुरुषात्प्रमाणेऽन्यतस्या’मिति सूत्रव्याख्यापर्यन्तम् ।	07
एककः 3	‘उधषोऽनडि’ति सूत्रतः ‘स्त्रीप्रत्ययप्रकरणं यावत् ।	07
एककः 4	‘स्वौजसमौडि’ति सूत्रतः ‘कारके’ इति सूत्रव्याख्यापर्यन्तम् ।	07
एककः 5	‘कर्तुरीप्सिततकमि’ति सूत्रतः ‘गतिबुद्धिप्रत्यवसानार्थे’ति सूत्रव्याख्यापर्यन्तम् ।	07

सन्दर्भग्रन्थाः

1. लघुशब्देन्दुशेखरः – व्याख्याकारः – श्री वैकुण्ठनाथ शास्त्री
– प्रकाशकः – चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी ।

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20

आन्तरिकमूल्यांकनम्

15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
प्रथमसत्रार्द्धम्
नव्यव्याकरणम्
प्रश्नपत्रम्—तृतीयम्

पूर्णांकाः 50

विषयः – व्याकरणमहाभाष्यम्

(चतुर्थाह्निकतः पंचमाह्निकस्य 'दाधाध्वदाबि' तिसूत्रपर्यन्तम्)

एककः 1	'न धातुलोप' इत्यतः 'हलोऽनन्तराः संयोग' इति सूत्रम्।	07
एककः 2	'मुखनासिकावचनोऽनु' इति सूत्रतः 'तुल्यास्यप्रयत्न' मिति सूत्रपर्यन्तम्।	07
एककः 3	'नाज्जलौ' इति सूत्रतः 'ईदूदेदिद्ववचन' मिति सूत्रपर्यन्तम्।	07
एककः 4	'अदसो मादि' त्यतः सूत्रतः 'उजः ऊँ' इतिसूत्रपर्यन्तम्।	07
एककः 5	'ईदूतौ च सप्तम्यर्थे' इति सूत्रतः 'दाधाध्वदाबि'ति सूत्रपर्यन्तम्।	07

सन्दर्भग्रन्थाः

1. व्याकरणमहाभाष्यम् – प्रदीपोद्योतव्याख्योपेतम्
व्याख्याकारः – श्री भार्गव शास्त्री
प्रकाशकः – चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
प्रथम सत्रार्द्धम्
नव्यव्याकरणम्
प्रश्नपत्रम्—चतुर्थम्
विषयः – वैयाकरणभूषणसारः
(आदितः समासशक्तिनिर्णयपर्यन्तः)

पूर्णांकाः 50

एककः 1	आदितो धात्वर्थनिर्णयः ।	07
एककः 2	लकारार्थनिर्णयः ।	07
एककः 3	सुबर्थनामार्थनिर्णयः ।	07
एककः 4	समासशक्तिनिर्णयः ।	07
एककः 5	शक्तिनिर्णयः ।	07

सन्दर्भग्रन्थाः

1. वैयाकरणभूषणसारः – (दर्पणव्याख्या)
व्याख्याकारः – श्री चन्द्रिकाप्रसाद द्विवेदी
प्रकाशकः – चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी ।

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
प्रथमसत्रार्द्धः
साहित्यम्
प्रश्नपत्रम्—प्रथमम्
विषयः काव्यशास्त्रम्(ध्वन्यालोकः)

पूर्णांकाः 50

एककः 1: ध्वन्यालोकः (प्रथमोद्योते 1-4 कारिकाः)	07
एककः 2: ध्वन्यालोकः (प्रथमोद्योते 5-10 कारिकाः)	07
एककः 3: ध्वन्यालोकः (प्रथमोद्योते 11-15 कारिकाः)	07
एककः 4: ध्वन्यालोकः (प्रथमोद्योते 16-19 कारिकाः)	07
एककः 5: ध्वनिसम्प्रदायपरिचयः	07

अनुशासितग्रन्थः —

ध्वन्यालोकः	—	आनन्दवर्धन (संस्कृतहिन्दीव्याख्योपेतः)
व्याख्याकारः	—	शिवप्रसाद द्विवेदी
प्राप्तिस्थानम्	—	चौखम्भासुरभारती प्रकाशन, वाराणसी, उ.प्र.

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः —

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
प्रथमसत्रार्द्धम्
साहित्यम्
प्रश्नपत्रम्—द्वितीयम्
विषयः काव्यशास्त्रम्(ध्वन्यालोकः)

पूर्णांकाः 50

एककः 1: ध्वन्यालोकः (द्वितीयोद्योते 1-6 कारिकाः)	07
एककः 2: ध्वन्यालोकः (द्वितीयोद्योते 7-12 कारिकाः)	07
एककः 3: ध्वन्यालोकः (द्वितीयोद्योते 13-18 कारिकाः)	07
एककः 4: ध्वन्यालोकः (द्वितीयोद्योते 19-25 कारिकाः)	07
एककः 5: ध्वन्यालोकः (द्वितीयोद्योते 26-33 कारिकाः)	07

अनुशंसितग्रन्थः —

ध्वन्यालोकः	—	आनन्दवर्धन (संस्कृतहिन्दीव्याख्योपेतः)
व्याख्याकारः	—	शिवप्रसाद द्विवेदी
प्राप्तिस्थानम्	—	चौखम्भासुरभारती प्रकाशन, वाराणसी, उ.प्र.

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः —

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
प्रथमसत्रार्द्धम्
साहित्यम्
प्रश्नपत्रम्—तृतीयम्
विषयः काव्यशास्त्रम्(वक्रोक्तिजीवितम्)

पूर्णांकाः 50

एककः 1: वक्रोक्तिजीवितम् (प्रथमोन्मेषे 1–11 कारिकाः)	07
एककः 2: वक्रोक्तिजीवितम् (प्रथमोन्मेषे 12–22 कारिकाः)	07
एककः 3: वक्रोक्तिजीवितम् (प्रथमोन्मेषे 23–35 कारिकाः)	07
एककः 4: वक्रोक्तिजीवितम् (प्रथमोन्मेषे 36–47 कारिकाः)	07
एककः 5: वक्रोक्तिजीवितम् (प्रथमोन्मेषे 48–58 कारिकाः)	07

अनुशंसितग्रन्थः —

वक्रोक्तिजीवितम्	—	कुन्तकः (संस्कृतहिन्दीव्याख्योपेतम्)
व्याख्याकारः	—	राधेश्याम मिश्रः
प्राप्तिस्थानम्	—	चौखम्भासंस्कृतसंस्थान पो.बा.नं. 1139 के. 37/116, वाराणसी, उ.प्र.

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः —

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
प्रथमसत्रार्द्धम्
साहित्यम्
प्रश्नपत्रम्—चतुर्थम्

विषयः काव्यशास्त्रम्(काव्यप्रकाश)

पूर्णांकाः 50

एककः 1: काव्यप्रकाशः (सप्तमोल्लासः)	07
एककः 2: काव्यप्रकाशः (सप्तमोल्लासः)	07
एककः 3: काव्यप्रकाशः (सप्तमोल्लासः)	07
एककः 4: काव्यप्रकाशः (सप्तमोल्लासः)	07
एककः 5: काव्यप्रकाशः (अष्टमोल्लासः)	07

अनुशासितग्रन्थः —

काव्यप्रकाशः	—	मम्मटः (संस्कृतहिन्दीव्याख्योपेतः)
प्राप्तिस्थानम्	—	चौखम्भासंस्कृतसीरीज आफिस पो.बा.नं.1008 के. 35/99 गोलघर, वाराणसी

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः —

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

प्रथमसत्रार्द्धः

फलितज्योतिषम्

प्रश्नपत्रम् - प्रथमम्

विषयः - कुण्डलीविधानम्

पूर्णाङ्कः -50

भारतीयकुण्डलीविज्ञानम्, भागः - 1 (आदितः उच्चरश्मिचक्रपर्यन्तम्)

एककः 1. पञ्चाङ्गप्रकरणम्	07
एककः 2. कुण्डलीविधानप्रकरणे चरखण्डानयनपर्यन्तम्	07
एककः 3. लङ्कोदयमानतः विंशोपकबलानयनपर्यन्तम्	07
एककः 4. षड्वर्गविचारतः षड्वर्गकोष्ठकपर्यन्तम्	07
एककः 5. नैसर्गिकमैत्रीविचारतः उच्चरश्मिचक्रपर्यन्तम्	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. भारतीयकुण्डलीविज्ञानम्, मीठालाल हिम्मतराम ओझा, देवर्षि प्रकाशनम्, डी. 3/40, मीरघाट, वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. ताजिकनीलकण्ठी, व्या- पं. गङ्गाधरमिश्रः, चौखम्भा अमरभारती प्रकाशनम्, गोपालमन्दिर लेन, वाराणसी, 221001।
2. ताजिकनीलकण्ठी, व्या. पं. सीताराम झा, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी।
3. ताजिकनीलकण्ठी, सम्पा. प्रो. हंसधरझा, राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम् (मुक्तस्वाध्यायपीठम्) नवदेहली।
4. भारतीयज्योतिषम्, शङ्करबालकृष्णदीक्षितः, हिन्दी ग्रन्थ अकादमी, लखनऊ, (उ.प्र.)।
5. भारतीयज्योतिषम्, नेमिचन्द्रशास्त्री, भारतीयज्ञानपीठप्रकाशनम्, नई दिल्ली।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20

आन्तरिकमूल्याङ्कनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
प्रथमसत्रार्द्धः
फलितज्योतिषम्
प्रश्नपत्रम् — द्वितीयम्
विषयः - सिद्धान्तशास्त्रम्

पूर्णाङ्कः -50

सूर्यसिद्धान्तः, (मध्यमस्पष्टाधिकारौ)

एककः 1. मध्यमाधिकारे आदितः 35 श्लोकपर्यन्तम्	07
एककः 2. मध्यमाधिकारे 36 श्लोकतः समाप्तिपर्यन्तम्	07
एककः 3. स्पष्टाधिकारे आदितः 27 श्लोकपर्यन्तम्	07
एककः 4. स्पष्टाधिकारे 28 तः 49 श्लोकपर्यन्तम्	07
एककः 5. स्पष्टाधिकारे 50 श्लोकतः समाप्तिपर्यन्तम्	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. सूर्यसिद्धान्तः, कपिलेश्वरशास्त्री, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. सूर्यसिद्धान्तः, प्रो. रामचन्द्र पाण्डेयः, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20

आन्तरिकमूल्याङ्कनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
प्रथमसत्रार्द्धः
फलितज्योतिषम्
प्रश्नपत्रम् - तृतीयम्
विषयः - वास्तुशास्त्रम्

पूर्णाङ्कः -50

बृहद्वास्तुमाला, (आदितः पञ्चविधगृहनिर्माणचक्रपर्यन्तम्)

एककः 1. आदितः जागृतादि भूमिज्ञानपर्यन्तम्	07
एककः 2. तडागादिखननयोगतः अहिबलचक्रपर्यन्तम्	07
एककः 3. वृद्धनारदमते दिक्साधनतः राहुमुखविचारपर्यन्तम्	07
एककः 4. जीर्णगृहनिर्माणे मासादिविचारतः वृषवास्तुचक्रपर्यन्तम्	07
एककः 5. वृषभचक्रतः पञ्चविधगृहनिर्माणचक्रपर्यन्तम्	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. बृहद्वास्तुमाला, सम्पादकः - श्रीब्रह्मानन्दत्रिपाठी, चौखम्भासुरभारती - प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. वास्तुरत्नाकरः, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20

आन्तरिकमूल्याङ्कनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
प्रथमसत्रार्द्धः
फलितज्योतिषम्
प्रश्नपत्रम् - चतुर्थम्
विषयः - संहिताशास्त्रम्

पूर्णाङ्कः -50

बृहत्संहिता, (प्रथमाध्यायतः 15 अध्यायपर्यन्तम्)

एककः 1. 1, 2, 3 अध्यायाः	07
एककः 2. 4, 5, 6 अध्यायाः	07
एककः 3. 7, 8, 9 अध्यायाः	07
एककः 4. 10, 11, 12 अध्यायाः	07
एककः 5. 13, 14, 15 अध्यायाः	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. बृहत्संहिता, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. बृहज्जातकम्, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20

आन्तरिकमूल्याङ्कनम्	15
---------------------	----

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

प्रथमसत्रार्द्धः

सिद्धान्तज्योतिषम्

प्रश्नपत्रम् - प्रथमम्

विषयः — सिद्धान्तशिरोमणिः

पूर्णाङ्कः -50

गणिताध्यायस्य मध्यम-स्पष्टाधिकारौ

एककः 1. मध्यमाधिकारः	07
एककः 2. भगणाध्यायः ग्रहानयनाध्यायश्च	07
एककः 3. कक्षाध्यायः	07
एककः 4. अधिकमासादिनिर्णयाध्यायः भूपरिध्याद्यध्यायश्च	07
एककः 5. स्पष्टाधिकारः	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. सिद्धान्तशिरोमणिः, वासनाभाष्यसहिता, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. सिद्धान्तशिरोमणिः (स्पष्टाधिकारान्तः), वासनाभाष्यसहिता, पं. मुरलीधरठक्कुरः ('प्रभा' नामिकया वासनया समलङ्कितः) चौखम्भा संस्कृत संस्थान, वाराणसी, 221001।
2. सिद्धान्तशिरोमणिः, वासनाभाष्यसहिता, पं. सत्यदेव शर्मा (हिन्दीटीका) चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः = 5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः = 5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः = 5 X 4 = 20

आन्तरिकमूल्याङ्कनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

प्रथमसत्रार्द्धः

सिद्धान्तज्योतिषम्

प्रश्नपत्रम् — द्वितीयम्

विषयः - गोलाध्यायः

पूर्णाङ्कः -50

आदितः त्रिप्रश्नवासनापर्यन्तम्

एककः 1. गोलप्रशंसाध्यायतः भुवनकोशाध्यायपर्यन्तम्	07
एककः 2. मध्यगतिवासनाध्यायः छेद्यकाधिकारश्च	07
एककः 3. ज्योत्पत्तिवासनाध्यायः	07
एककः 4. गोलबन्धाधिकारः	07
एककः 5. त्रिप्रश्नवासनाध्यायः	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. गोलाध्यायः, वासनाभाष्यसहितम्, मुनीश्वरकृतमरीचिभाष्यसहितम्, केदारदत्तजोशी, (संस्कृत-हिन्दीटीका) मोतीलाल बनारसीदास प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. सिद्धान्तशिरोमणिः, पं. सत्यदेवशर्मा (संस्कृत-हिन्दीटीका) मोतीलाल बनारसीदास प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20

आन्तरिकमूल्याङ्कनम्	15
---------------------	----

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

प्रथमसत्रार्द्धः

सिद्धान्तज्योतिषम्

प्रश्नपत्रम् — तृतीयम्

विषयः - आर्यभटीयम्

पूर्णाङ्कः -50

एककः 1. गीतिकापादः	07
एककः 2. गणितपादः	07
एककः 3. कालक्रियापादः	07
एककः 4. गोलपादे लङ्कोदयप्राणानयनपर्यन्तम्	07
एककः 5. गोलपादे क्षितिज्यानयनतः समाप्तिपर्यन्तम्	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. आर्यभटीयम्, परमेश्वराचार्यकृत 'भटदीपिका', सूर्यदेवयज्वकृत 'भटप्रकाशिका' सहित गङ्गाभाषाभाष्योपेतम्, डॉ. सत्यदेवशर्मा चौखम्भासुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. आर्यभटीय, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः = 5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः = 5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः = 5 X 4 = 20

आन्तरिकमूल्याङ्कनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

प्रथमसत्रार्द्धः

सिद्धान्तज्योतिषम्

प्रश्नपत्रम् — चतुर्थम्

विषयः — दीर्घवृत्तलक्षणम्

पूर्णाङ्काः -50

एककः 1. दीर्घवृत्तलक्षणम्	आदितः 12 सूत्रपर्यन्तम्	07
एककः 2. दीर्घवृत्तलक्षणम्	13 तः 24 सूत्रपर्यन्तम्	07
एककः 3. दीर्घवृत्तलक्षणम्	25 तः 36 सूत्रपर्यन्तम्	07
एककः 4. दीर्घवृत्तलक्षणम्	37 तः 48 सूत्रपर्यन्तम्	07
एककः 5. दीर्घवृत्तलक्षणम्	49 तः समाप्तिपर्यन्तम्	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. दीर्घवृत्तलक्षणम्, सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः, वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. दीर्घवृत्तलक्षणम्, पं. सत्यदेव शर्मा, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20

आन्तरिकमूल्याङ्कनम् 15

आचार्य-सत्रार्थपरीक्षापाठ्यक्रमः
(नियमितच्छात्राणां कृते)
द्वितीयसत्रार्थः
2014-15

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयः
देवासमार्गः, उज्जयिनी (म.प्र.) 456010

दूरभाषः- (0734) 2526044, दूरप्रेषः- (0734) 2524845
अणुसङ्केतः - regpsvmp@rediffmail.com, अन्तर्जालपुटम् - www.mpsvujain.org

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

द्वितीयसत्रार्द्धम्

शुक्लयजुर्वेदः

प्रश्नपत्रम् – प्रथमम्

पूर्णांकाः 50

विषयः – महीधरभाष्यम्, शतपथब्राह्मणं च

(क) शुक्लयजुर्वेदसंहितायाः महीधरभाष्यम् (16–18 अध्यायपर्यन्तम्)

एककः-1.	षोडशोऽध्यायः	07
एककः-2.	सप्तदशोऽध्यायः	07
एककः-3.	अष्टादशोऽध्यायः	07

(ख) शतपथब्राह्मणम् – सायणभाष्यसहितम् (प्रथमकाण्डस्य 06–07 अध्यायपर्यन्तम्)

एककः-4.	षष्ठोऽध्यायः	07
एककः-5.	सप्तमोऽध्यायः	07

सहायकग्रन्थाः

1. शुक्लयजुर्वेदसंहिता(महीधरभाष्यम्), जगदीशलाल शास्त्री, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली
2. शतपथब्राह्मणम्, युगलकिशोर मिश्र, सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय, वाराणसी

अंकविभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः $1 \times 5 = 5$
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः $2 \times 5 = 10$
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः $4 \times 5 = 20$

आन्तरिकमूल्यांकनम्

15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

द्वितीयसत्रार्द्धम्

शुक्लयजुर्वेदः

प्रश्नपत्रम् – द्वितीयम्

पूर्णांकाः 50

विषयः – भाष्यम्, कात्यायनशुल्बसूत्रं च

(क) शुक्लयजुर्वेदसंहितायाः महीधरभाष्यम् (21–22 अध्यायपर्यन्तम्)

एककः-1. एकविंशोऽध्यायः (01–30 मन्त्रपर्यन्तम्) 07

एककः-2. एकविंशोऽध्यायः (31–61 मन्त्रपर्यन्तम्) 07

एककः-3. द्वाविंशोऽध्यायः (01–34 मन्त्रपर्यन्तम्) 07

(ख) कात्यायनशुल्बसूत्रम् (01–03 कण्डिकापर्यन्तम्)

एककः-4. प्रथमा कण्डिका 07

एककः-5. द्वितीयतृतीयकण्डिके 07

सहायकग्रन्थाः

1. शुक्लयजुर्वेदसंहिता(महीधरभाष्यम्), जगदीशलाल शास्त्री, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली
2. कात्यायनशुल्बसूत्रम्, चन्द्रकान्ता राय, आचार्यगोपालचन्द्रमिश्र वैदिकउन्नयनसंस्थान, काशी

अंकविभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः 1×5 = 5

2. लघूत्तरीयप्रश्नाः 2×5 = 10

3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः 4×5 = 20

आन्तरिकमूल्यांकनम्

15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

द्वितीयसत्रार्द्धम्

शुक्लयजुर्वेदः

प्रश्नपत्रम् – तृतीयम्

पूर्णांकाः 50

विषयः – श्रौतसूत्रम्, इष्टिप्रयोगश्च

(क) सकर्कभाष्यकात्यायनश्रौतसूत्रम् (04–05 अध्यायपर्यन्तम्)

एककः-1.	चतुर्थोऽध्यायः (01–07 कण्डिकापर्यन्तम्)	07
एककः-2.	चतुर्थोऽध्यायः (05–15 कण्डिकापर्यन्तम्)	07
एककः-3.	पंचमोऽध्यायः (01–06 कण्डिकापर्यन्तम्)	07
एककः-4.	पंचमोऽध्यायः (07–12 कण्डिकापर्यन्तम्)	07

(ख) दर्शपूर्णमासपद्धतिः

एककः-5.	पौर्णमासेष्टिः	07
---------	----------------	----

सहायकग्रन्थाः

1. कात्यायनश्रौतसूत्रम्, विद्याधर शर्मा, अच्युतग्रन्थामाला, काशी
2. दर्शपौर्णमासपद्धतिः, भीमसेनशर्मा, रामलाल कपूर ट्रस्ट, सोनीपत, हरियाणा

अंकविभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः $1 \times 5 = 5$
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः $2 \times 5 = 10$
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः $4 \times 5 = 20$

आन्तरिकमूल्यांकनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

द्वितीयसत्रार्द्धम्

शुक्लयजुर्वेदः

प्रश्नपत्रम् – चतुर्थम्

पूर्णांकाः 50

विषयः – भाष्यभूमिका, श्रौतयज्ञविमर्शश्च

(क) सायणीया ऋग्वेदभाष्यभूमिका

एककः-1.	मंत्र ब्राह्मणयोर्लक्षणात् ऋक्सामयजुर्लक्षणं यावत्	07
एककः-2.	वेदाध्ययनतः अनुबन्धचतुष्टयं यावत्	07
एककः-3.	वेदांगानि	07

(ख) श्रौतयज्ञविमर्शः

एककः-4.	सोमयागात् अवभृथेष्टिपर्यन्तम्	07
एककः-5.	अग्निष्टोमयागादष्वमेधान्तभागम्	07

सहायकग्रन्थाः

1. ऋग्वेदभाष्यभूमिका, वीरेन्द्र कुमार वर्मा, भारतीय विद्या प्रकाशन, वाराणसी
2. श्रौतयज्ञ परिचय, वेणीरामशर्मा गौड, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी

अंकविभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः $1 \times 5 = 5$
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः $2 \times 5 = 10$
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः $4 \times 5 = 20$

आन्तरिकमूल्यांकनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

द्वितीय सत्रार्द्धम्

नव्यव्याकरणम्

प्रश्नपत्रम्—प्रथमम्

विषयः —लघुशब्देन्दुशेखर

(अजन्तस्त्रीलिङ्गादारभ्य हलन्तनपुंसकलिङ्गपर्यन्तम्)

पूर्णांकाः 50

एककः 1	'रमे' त्यतः 'अस्थिदधिसक्थी' तिसूत्रव्याख्यापर्यन्तम्।	07
एककः 2	'तदन्ते त्यतः' पदान्ते त्यन्तम् (दिव उत् इति सूत्रपर्यन्तम्)	07
एककः 3	'षट्चतुर्भ्यश्चे' त्यतः 'अष्टाभ्य औशि'ति सूत्रपर्यन्तम्।	07
एककः 4	'अष्टानामि'त्यतः 'सपूर्वायाः प्रथमाया विभाषा'इति सूत्रपर्यन्तम्	07
एककः 5	'सामन्त्रितमि'तिसूत्रतः हलन्तनपुंसकलिङ्गप्रकरणपर्यन्तम्।	07

सन्दर्भग्रन्थाः

1. लघुशब्देन्दुशेखरः — व्याख्याकारः — श्री वैकुण्ठनाथ शास्त्री
प्रकाशकः — चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः —

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

द्वितीयसत्रार्द्धम्

नव्यव्याकरणम्

प्रश्नपत्रम्— द्वितीयम्

विषयः —लघुशब्देन्दुशेखरः

(कारकस्य 'नियन्तृकस्ये इतः आरभ्य अव्ययीभावप्रकरणपर्यन्तम्)

पूर्णांकाः 50

एककः 1	'नियन्त्रि'त्यतः द्वितीयाकारकपर्यन्तम् ।	07
एककः 2	स्तन्त्रतः कर्ते'त्यतः तृतीयकारकं यावत् ।	07
एककः 3	'दानस्ये'त्यतः पंचमीकारकपर्यन्तम् ।	07
एककः 4	'षष्ठीकारकदारभ्य सुमद्रमि' त्यव्ययीभावसमासपर्यन्तम् ।	07
एककः 5	'शब्दप्रादुर्भाव' इत्यतः अव्ययीभावप्रकरणपर्यन्तम् ।	07

1. लघुशब्देन्दुशेखरः — व्याख्याकारः — श्री वैकुण्ठनाथ शास्त्री
प्रकाशकः — चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन,

वाराणसी ।

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः —

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

द्वितीयसत्रार्द्धम्

नव्यव्याकरणम्

प्रश्नपत्रम्— तृतीयम्

विषयः—व्याकरणमहाभाष्यम्

(पंचमाहिकस्य 'आद्यन्तवदेकस्मिनि' तिसूत्रादारभ्य षष्ठाहिकपर्यन्तम्)

पूर्णांकाः 50

एककः 1	'आद्यन्तवदेकस्मिनि' त्यतः 'ष्णान्ता षडिति सूत्रपर्यन्तम्।	07
एककः 2	'डति चे' त्यतः 'सर्वादीनि सर्वनामानी'ति सूत्रपर्यन्तम्।	07
एककः 3	'विभाषादिक्समासे' इत्यतः 'स्वरादिनिपातमव्यये'ति सूत्रपर्यन्तम्।	07
एककः 4	'तद्धितश्चाऽसर्वविभक्ति' रित्यतः 'सुडनपुंसकस्ये'ति सूत्रपर्यन्तम्।	07
एककः 5	'न वेति विभाषे'त्यतः षष्ठाहिकपर्यन्तम्।	07

सन्दर्भग्रन्थाः

1. व्याकरणमहाभाष्यम् — प्रदीपोद्योतव्याख्योपेतम्
व्याख्याकारः — श्री भार्गव शास्त्री
प्रकाशकः — चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः —

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
द्वितीयसत्रार्द्धम्
नव्यव्याकरणम्
प्रश्नपत्रम्—चतुर्थम्
विषयः—वैयाकरणभूषणसारः
(शक्तिनिर्णयादारभ्य स्फोटनिर्णयपर्यन्तम्)

पूर्णांकाः 50

एककः 1	नञर्थनिपतार्थनिर्णयः ।	07
एककः 2	क्त्वादिभावप्रत्ययार्थनिर्णयः ।	07
एककः 3	देवताप्रत्ययार्थाभेदैकत्वसंख्यानिर्णयः ।	07
एककः 4	संख्याविवक्षा—क्ताद्यर्थनिर्णयः ।	07
एककः 5	स्फोटस्यावतरणिका स्फोटनिरूपण ।	07

सन्दर्भग्रन्थाः

1. वैयाकरणभूषणसारः — (दर्पणव्याख्या)
व्याख्याकारः — श्री चन्द्रिकाप्रसाद द्विवेदी
प्रकाशकः — चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी ।

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः —

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
द्वितीयसत्रार्द्धम्
साहित्यम्
प्रश्नपत्रम्—प्रथमम्
विषयः काव्यशास्त्रम् (ध्वन्यालोकः)

पूर्णा 50

एककः 1: ध्वन्यालोकः (तृतीयोद्योते 1–6 कारिकाः)	07
एककः 2: ध्वन्यालोकः (तृतीयोद्योते 7–12 कारिकाः)	07
एककः 3: ध्वन्यालोकः (तृतीयोद्योते 13–18 कारिकाः)	07
एककः 4: ध्वन्यालोकः (तृतीयोद्योते 19–20 कारिकाः)	07
एककः 5: ध्वन्यालोकः (तृतीयोद्योते 26–33 कारिकाः)	07

अनुशंसितग्रन्थः —

ध्वन्यालोकः	—	आनन्दवर्धनः (संस्कृतहिन्दीव्याख्योपेतः)
व्याख्याकारः	—	शिवप्रसाद द्विवेदी
प्राप्तिस्थानम्	—	चौखम्भासुरभारती प्रकाशन, वाराणसी, उ.प्र.

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः —

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

द्वितीयसत्रार्द्धम्

साहित्यम्

प्रश्नपत्रम्—द्वितीयम्

विषयः काव्यशास्त्रम् (ध्वन्यालोकः)

पूर्णा 50

एककः 1: ध्वन्यालोकः (तृतीयोद्योते 34–40 कारिकाः)	07
एककः 2: ध्वन्यालोकः (तृतीयोद्योते 41–48 कारिकाः)	07
एककः 3: ध्वन्यालोकः (चतुर्थोद्योते 1–5 कारिकाः)	07
एककः 4: ध्वन्यालोकः (चतुर्थोद्योते 6–12 कारिकाः)	07
एककः 5: ध्वन्यालोकः (चतुर्थोद्योते 13–17 कारिकाः)	07

अनुशंसितग्रन्थः —

ध्वन्यालोकः	—	आनन्दवर्धनः (संस्कृतहिन्दीव्याख्योपेतः)
व्याख्याकारः	—	शिवप्रसाद द्विवेदी
प्राप्तिस्थानम्	—	चौखम्भासुरभारती प्रकाशन, वाराणसी, उ.प्र.

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः —

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
द्वितीयसत्रार्द्धम्
साहित्यम्
प्रश्नपत्रम्—तृतीयम्
विषयः काव्यशास्त्रम्
(औचित्यविचारचर्चा)

पूर्णा 50

एककः 1: औचित्यविचारचर्चा (1-4 औचित्यभेदपर्यन्तम्)	07
एककः 2: औचित्यविचारचर्चा (5-10 औचित्यभेदपर्यन्तम्)	07
एककः 3: औचित्यविचारचर्चा (11-16 औचित्यभेदपर्यन्तम्)	07
एककः 4: औचित्यविचारचर्चा (17-22 औचित्यभेदपर्यन्तम्)	07
एककः 5: औचित्यविचारचर्चा (अवशिष्टभागः)	07

अनुशंसितग्रन्थः —

औचित्यविचारचर्चा	—	क्षेमेन्द्रः (संस्कृतहिन्दीव्याख्योपेता)
प्राप्तिस्थानम्	—	चौखम्भासुरभारती प्रकाशन, वाराणसी, उ.प्र.

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः —

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
द्वितीयसत्रार्द्धम्
साहित्यम्
प्रश्नपत्रम्—चतुर्थम्

विषयः काव्यशास्त्रम् (काव्यप्रकाशः)

पूर्णा 50

एककः 1: काव्यप्रकाशः (नवमोल्लासः)	07
एककः 2: काव्यप्रकाशः (दशमोल्लासः)	07
एककः 3: काव्यप्रकाशः (दशमोल्लासः)	07
एककः 4: काव्यप्रकाशः (दशमोल्लासः)	07
एककः 5: काव्यप्रकाशः (दशमोल्लासः)	07

अनुशंसितग्रन्थः —

1 काव्यप्रकाशः	—	मम्मटः (संस्कृतहिन्दीव्याख्योपेतः)
प्राप्तिस्थानम्	—	चौखम्भासंस्कृतसीरीज आफिस पो.बा.नं.1008 के. 35/99 गोलघर, वाराणसी

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः —

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
द्वितीयसत्रार्द्धः
फलितज्योतिषम्
प्रश्नपत्रम् - प्रथमम्
विषयः - कुण्डलीविधानम्

पूर्णाङ्कः -50

भारतीयकुण्डलीविज्ञानम्,(दशासाधनतः ग्रन्थसमाप्तिपर्यन्तम्)

एककः 1. दशाविचारतः प्रत्यन्तरपर्यन्तम्	07
एककः 2. मिश्रप्रकरणम्	07
एककः 3. द्वितीयभागः	07
एककः 4. तृतीयभागः	07
एककः 5. चतुर्थभागः	07

सन्दर्भग्रन्थः —

2. भारतीयकुण्डलीविज्ञानम्, मीठालाल हिम्मतराम ओझा, देवर्षि प्रकाशनम्, डी. 3/40, मीरघाट, वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

3. ताजिकनीलकण्ठी, व्या- पं.गङ्गाधरमिश्रः, चौखम्भा अमरभारती प्रकाशनम्, गोपालमन्दिर लेन, वाराणसी, 221001।
4. ताजिकनीलकण्ठी, व्या. पं. सीताराम झा, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी।
5. ताजिकनीलकण्ठी, सम्पा. प्रो. हंसधरझा, राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम् (मुक्तस्वाध्यायपीठम्) नवदेहली।
6. भारतीयज्योतिषम्, शङ्करबालकृष्णदीक्षितः, हिन्दी ग्रन्थ अकादमी, लखनऊ, (उ.प्र.)।
7. भारतीयज्योतिषम्, नेमिचन्द्रशास्त्री, भारतीयज्ञानपीठप्रकाशनम्, नई दिल्ली।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20

आन्तरिकमूल्याङ्कनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
द्वितीयसत्रार्द्धः
फलितज्योतिषम्
प्रश्नपत्रम् - द्वितीयम्
विषयः - सिद्धान्तशास्त्रम्

पूर्णाङ्कः -50

सूर्यसिद्धान्तः, (त्रिप्रश्नाधिकारतः सूर्यग्रहणाधिकारपर्यन्तम्)

एककः 1. त्रिप्रश्नाधिकारे आदितः 16 श्लोकपर्यन्तम् 07

एककः 2. त्रिप्रश्नाधिकारः 17 तः 36 श्लोकपर्यन्तम् 07

एककः 3. त्रिप्रश्नाधिकारे 37 तः समाप्तिपर्यन्तम् 07

एककः 4. चन्द्रग्रहणाधिकारः 07

एककः 5. सूर्यग्रहणाधिकारः 07

सन्दर्भग्रन्थः —

2. सूर्यसिद्धान्तः, कपिलेश्वरशास्त्री, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. सूर्यसिद्धान्तः, प्रो. रामचन्द्र पाण्डेयः, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः = 5 X 1 = 5

2. लघूत्तरीयप्रश्नाः = 5 X 2 = 10

3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः = 5 X 4 = 20

आन्तरिकमूल्याङ्कनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
द्वितीयसत्रार्द्धः
फलितज्योतिषम्
प्रश्नपत्रम् - तृतीयम्
विषयः - वास्तुशास्त्रम्

पूर्णाङ्कः -50

बृहद्वास्तुमाला, (गृहप्रवेशप्रकरणतः समाप्तिपर्यन्तम्)

एककः 1. गृहप्रवेशप्रकरणं चरणिविचारप्रकरणञ्च	07
एककः 2. दकार्गले 88 श्लोकपर्यन्तम्	07
एककः 3. दकार्गले 89 श्लोकतः समाप्तिपर्यन्तम्	07
एककः 4. वृक्षायुर्वेदाध्यायः प्रासादादिलक्षणाध्यायश्च	07
एककः 5. जलाशयारामदेवप्रतिष्ठाध्यायः	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. बृहद्वास्तुमाला, सम्पादकः - श्रीब्रह्मानन्दत्रिपाठी, चौखम्भासुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. वास्तुरत्नाकरः, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20

आन्तरिकमूल्याङ्कनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
द्वितीयसत्रार्द्धः
फलितज्योतिषम्
प्रश्नपत्रम् - चतुर्थम्
विषयः - संहिताशास्त्रम्

पूर्णाङ्कः -50

बृहत्संहिता, (16 अध्यायतः 40 अध्यायपर्यन्तम्)

एककः 1. 16, 17, 18, 19 अध्यायाः	07
एककः 2. 20, 21, 22, 23 अध्यायाः	07
एककः 3. 24, 25, 26, 27, 28 अध्यायाः	07
एककः 4. 29, 30, 31, 32, 33 अध्यायाः	07
एककः 5. 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40 अध्यायाः	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. बृहत्संहिता, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. बृहज्जातकम्, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20

आन्तरिकमूल्याङ्कनम्	15
---------------------	----

*****

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

द्वितीयसत्रार्द्धः

सिद्धान्तज्योतिषम्

प्रश्नपत्रम् - प्रथमम्

विषयः - सिद्धान्तशिरोमणिः

पूर्णाङ्कः -50

त्रिप्रश्नाधिकारतः गणिताध्यायसमाप्तिपर्यन्तम्

एककः 1. त्रिप्रश्नाधिकारः	07
एककः 2. पर्वसम्भवाधिकारः चन्द्रग्रहणाधिकारश्च	07
एककः 3. सूर्यग्रहणाधिकारः ग्रहच्छायाधिकारश्च	07
एककः 4. ग्रहोदयास्ताधिकारः श्रृङ्गोन्नत्यधिकारश्च	07
एककः 5. ग्रहयुत्यधिकारतः समाप्तिपर्यन्तम्	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. सिद्धान्तशिरोमणिः, वासनाभाष्यसहिता, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. सिद्धान्तशिरोमणिः, वासनाभाष्यसहिता, पं. सत्यदेव शर्मा (हिन्दीटीका) चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20

आन्तरिकमूल्याङ्कनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
द्वितीयसत्रार्द्धः
सिद्धान्तज्योतिषम्
प्रश्नपत्रम् — द्वितीयम्
विषयः - गोलाध्यायः

पूर्णाङ्कः -50

ग्रहणवासनातः गोलाध्यायसमाप्तिपर्यन्तम्	
एककः 1. ग्रहणवासनाध्यायः	07
एककः 2. उदयास्तवासनाध्यायः	07
एककः 3. शृङ्गोन्नतिवासनाध्यायः	07
एककः 4. यन्त्राध्यायः	07
एककः 5. ऋतुवर्णनाध्यायतः समाप्तिपर्यन्तम्	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. गोलाध्यायः, वासनाभाष्यसहितम्, मुनीश्वरकृतमरीचिभाष्यसहितम्, केदारदत्तजोशी, (संस्कृत-हिन्दीटीका) मोतीलाल बनारसीदास प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. सिद्धान्तशिरोमणिः, पं. सत्यदेवशर्मा (संस्कृत-हिन्दीटीका) मोतीलाल बनारसीदास प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20

आन्तरिकमूल्याङ्कनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
द्वितीयसत्रार्द्धः
सिद्धान्तज्योतिषम्
प्रश्नपत्रम् — तृतीयम्
विषयः - करणगणितम्

पूर्णाङ्कः -50

केतकीग्रहगणितम्

एककः 1. प्रास्ताविकाधिकारः	07
एककः 2. मध्यमाधिकारे मध्यमगतिदिकसाधनपर्यन्तम्	07
एककः 3. मध्यमाधिकारे ग्रहाणामहर्गणभवागतितः समाप्तिपर्यन्तम्	07
एककः 4. स्पष्टाधिकारे च्युतिसंस्कारपर्यन्तम्	07
एककः 5. स्पष्टाधिकारे तिथिसंस्कारतः समाप्तिपर्यन्तम्	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. केतकीग्रहगणितम्, केतकीपरिमलेन वासनाभाष्येण समुल्लसितम्, डॉ. भास्करशर्मा 'श्रोत्रिय', हंसा प्रकाशनम्, जयपुर ।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. ग्रहलाघवम्, गणेशदैवज्ञ, चौखम्भासुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001 ।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20

आन्तरिकमूल्याङ्कनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
द्वितीयसत्रार्द्धः
सिद्धान्तज्योतिषम्
प्रश्नपत्रम् — चतुर्थम्
विषयः - ज्योतिर्विज्ञानम्

पूर्णाङ्कः -50

अर्कसोमयाजिकृतम् ज्योतिर्विज्ञानम्

एककः 1. प्राचीनसिद्धान्तस्कन्धः	07
एककः 2. गणितस्कन्धे खगोलाधिकारः भूम्यधिकारश्च	07
एककः 3. गणितस्कन्धे ग्रहाधिकारः लम्बनाधिकारश्च	07
एककः 4. गणितस्कन्धे चन्द्राधिकारतः समाप्तिपर्यन्तम्	07
एककः 5. ब्रह्माण्डस्वरूपवर्णनास्कन्धः	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. ज्योतिर्विज्ञानम्, अर्कसोमयाजिना श्रीधूलिपालेन विरचितम्, सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालयः, वाराणसी, 221001।

साहेय्यग्रन्थाः —

1. अर्वाचीनं ज्योतिर्विज्ञानम्, श्रीरमानाथसहायविरचितम्, सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालयः, वाराणसी, 221001।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20
आन्तरिकमूल्याङ्कनम्		15

*****

आचार्य-सत्रार्द्धपरीक्षापाठ्यक्रमः

(नियमितच्छात्राणां कृते)

तृतीयसत्रार्द्धः

2015-16

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयः

देवासमार्गः, उज्जयिनी (म.प्र.) 456010

दूरभाषः- (0734) 2526044, दूरप्रेषः- (0734) 2524845

अणुसङ्केतः - regsvvmp@rediffmail.com, अन्तर्जालपुटम् - www.mpsvvujain.org

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

तृतीयसत्रार्द्धम्

शुक्लयजुर्वेदः

प्रश्नपत्रम् – प्रथमम्

पूर्णांकः 50

विषयः – महीधरभाष्यम्, कात्यायनशुल्बसूत्रं च

(क) शुक्लयजुर्वेदसंहितायाः महीधरभाष्यम् (23–24 अध्यायपर्यन्तम्)

एककः-1. त्रयोविंशोऽध्यायः (1–30 मन्त्रपर्यन्तम्) 07

एककः-2. त्रयोविंशोऽध्यायः (31–65 मन्त्रपर्यन्तम्) 07

एककः-3. चतुर्विंशोऽध्यायः 07

(ख) कात्यायनशुल्बसूत्रम् (04–07 कण्डिकापर्यन्तम्)

एककः-4. 04–05 कण्डिकापर्यन्तम् 07

एककः-5. 06–07 कण्डिकापर्यन्तम् 07

सहायकग्रन्थाः

1. शुक्लयजुर्वेदसंहिता(महीधरभाष्यम्), जगदीशलाल शास्त्री, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली
2. कात्यायनशुल्बसूत्रम्, चन्द्रकान्ता राय, आचार्यगोपालचन्द्रमिश्र वैदिकउन्नयनसंस्थान, काशी

अंकविभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः 1×5 = 5

2. लघूत्तरीयप्रश्नाः 2×5 = 10

3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः 4×5 = 20

आन्तरिकमूल्यांकनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

तृतीयसत्रार्द्धम्

शुक्लयजुर्वेदः

प्रश्नपत्रम् – द्वितीयम्

पूर्णांकः 50

विषयः – श्रौतसूत्रम्, बृहदारण्यकं च

(क) सकर्कभाष्यकात्यायनश्रौतसूत्रम् (षष्ठोऽध्यायः)

एककः-1.	01-03 कण्डिकापर्यन्तम्	07
एककः-2.	04-06 कण्डिकापर्यन्तम्	07
एककः-3.	07-10 कण्डिकापर्यन्तम्	07

(ख) बृहदारण्यकम् (प्रथमोऽध्यायः)

एककः-4.	01-03 ब्राह्मणपर्यन्तम्	07
एककः-5.	04-06 ब्राह्मणपर्यन्तम्	07

सहायकग्रन्थाः

1. कात्यायनश्रौतसूत्रम्, विद्याधर शर्मा, अच्युतग्रन्थामाला, काशी
2. बृहदारण्यकोपनिषद्, गीताप्रेस, गोरखपुर

अंकविभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः $1 \times 5 = 5$
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः $2 \times 5 = 10$
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः $4 \times 5 = 20$

आन्तरिकमूल्यांकनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

तृतीयसत्रार्द्धम्

शुक्लयजुर्वेदः

प्रश्नपत्रम् – तृतीयम्

पूर्णांकः 50

विषयः – जैमिनीयन्यायमाला, ईशोपनिषच्च

(क) जैमिनीयन्यायमाला (प्रथमोऽध्यायः)

एककः-01. प्रथमपादः	07
एककः-02. द्वितीयपादः	07
एककः-03. तृतीयपादः	07
एककः-04. चतुर्थपादः	07

(ख) ईशोपनिषद्

एककः-05. सम्पूर्णा	07
--------------------	----

सहायकग्रन्थाः

1. जैमिनीयन्यायमाला, रामनाथ एवं पट्टाभिरामशास्त्री, चौखम्बासंस्कृतपुस्तकालय, वाराणसी
2. ईशोपनिषद्, गीताप्रेस, गोरखपुर

अंकविभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः $1 \times 5 = 5$
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः $2 \times 5 = 10$
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः $4 \times 5 = 20$

आन्तरिकमूल्यांकनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

तृतीयसत्रार्द्धम्

शुक्लयजुर्वेदः

प्रश्नपत्रम् – चतुर्थम्

पूर्णांकः 50

विषयः – शास्त्रीयनिबन्धः

(क)स्वशास्त्रीयोनिबन्धः

एककः-01.	ग्राह्यग्रन्थानां परिचयः	07
एककः-02.	यज्ञीयपात्राणां स्वरूपं व्युत्पत्तिश्च	07
एककः-03.	स्मार्तयागविवेचनम्	07
एककः-04.	संस्काराणां प्रयोजनादिकम्	07
एककः-05.	वेदस्य व्यापकत्वम्	07

सहायकग्रन्थाः

1. कात्यायन यज्ञपद्धति विमर्श, मनोहरलाल द्विवेदी, राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थान, नई दिल्ली
2. यज्ञायुधानि, टी. एन. धर्माधिकारी, वैदिक संशोधन मण्डल, पुणे
3. हिन्दू संस्कार, राजबली पाण्डेय, चौखम्बा संस्कृत संस्थान, वाराणसी

अंकविभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः $1 \times 5 = 5$
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः $2 \times 5 = 10$
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः $4 \times 5 = 20$

आन्तरिकमूल्यांकनम्

15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

तृतीयसत्रार्द्धम्

नव्यव्याकरणम्

पूर्णांकाः 50

प्रश्नपत्रम् – प्रथमम्

व्याकरणमहाभाष्यम्

(सप्तमाह्निकादारभ्य अष्टमाह्निकस्य द्विर्वचनेऽचि' इति सूत्रपर्यन्तम्)

एककः 1	'इग्यणः सम्प्रसारण'मित्यतः 'एच इग्घस्वे'ति सूत्रव्याख्यापर्यन्तम्।	07
एककः 2	'षष्ठीस्थाने योगे' त्यतः 'उरण रपरे'ति सम्पूर्णसूत्रपर्यन्तम्।	07
एककः 3	'अलोऽन्त्ये'त्यतः अनेकाल्शिदि'ति सूत्रपर्यन्तम्।	07
एककः 4	'स्थानिवदादेश' इत्यतः 'अचः पररिस्मन्नि'ति सूत्रपर्यन्तम्।	07
एककः 5	'न पदान्तद्विर्वचने' त्यतः 'द्विर्वचनेऽचि' इति सूत्रपर्यन्तम्।	07

सन्दर्भग्रन्थाः

1. व्याकरणमहाभाष्यम् – प्रदीपोद्योतव्याख्योपेतम्
व्याख्याकारः – श्री भार्गव शास्त्री
प्रकाशकः – चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

तृतीयसत्रार्द्धम्

नव्यव्याकरणम्

प्रश्नपत्रम् – द्वितीयम्

वाक्यपदीयम्

(प्रारम्भतः 74 कारिकापर्यन्तम्)

पूर्णांकाः 50

एककः 1	'अनादिनिधन' मिति कारिकातः विधातुस्तस्ये'ति कारिकापर्यन्तम्।	07
एककः 2	'आसन्नं ब्रह्मणस्तस्ये'ति कारिकातः 'नानर्थिकामिमा'मिति कारिकापर्यन्तम्।	07
एककः 3	'न चागमादृते' इति कारिकातः 'शब्दानामनुशासनमि'ति कारिकापर्यन्तम्।	07
एककः 4	'द्वानुपादाने'ति कारिकातः 'संज्ञिनीं व्यक्तिमि'ति कारिकापर्यन्तम्।	07
एककः 5	'कार्यत्वे नित्यताया'मिति 'भिन्नं दर्शनमाश्रित्ये'ति कारिकापर्यन्तम्।	07

सन्दर्भग्रन्थाः

1. वाक्यपदीयम् – व्याख्याकारः – श्री सूर्यनारायण शुक्लः
प्रकाशकः – चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

तृतीयसत्रार्द्धम्

नव्यव्याकरणम्

पूर्णांकाः 50

प्रश्नपत्रम् – तृतीयम्

व्युत्पत्तिवादः

(आदितः प्रथमाकारकपर्यन्तम्)

एककः 1	'शाब्दबोधे' त्यतः 'राजा पुरुष' इति पर्यन्तम् (शाब्दबोधविवेकः)।	07
एककः 2	अथ राजापुरुषः इतयादा' वित्यतः 'राजसम्बन्धी पुरुषः'इत्यन्तम् (राजपुरुषविवेकः)	07
एककः 3	'पचतिचैत्रः' इत्यतः 'तथा प्रयोगस्ये'ति पर्यन्तम् (संख्यासम्बन्धविचारपर्यन्तम्)।	07
एककः 4	'न च व्यासज्ये'त्यतः(पदार्थान्वयविचारः) तदुत्तरमेकवचनमिति (नित्यबहुवचनान्त- शब्दविचारः) पर्यन्तम्।	07
एककः 5	'अथाऽजहत्स्वार्थे' त्यतः (आख्यातस्य संख्यार्थताविचारः) प्रथमाकारकसमाप्ति- पर्यन्तम्।	07

सन्दर्भग्रन्थाः

1. व्युत्पत्तिवादः आदर्शव्याख्या
व्याख्याकारः – श्री मधुसूदन द्विवेदी
प्रकाशकः – वाणीविलास प्रकाशन, वाराणसी।

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
तृतीयसत्रार्द्धम्
नव्यव्याकरणम्
प्रश्नपत्रम् – चतुर्थम्
स्वशास्त्रीयनिबन्धः

पूर्णांकः 50

एककः 1	व्याकरणशास्त्रस्योद्भवो विकासश्च ।	07
एककः 2	पाणिनिपरवर्तिनः षोडशाचार्याणां वृत्तम् ।	07
एककः 3	अष्टाध्यायीवृत्तिकाराणां परिचयः ।	07
एककः 4	महाभाष्यकारपत जलेर्भाष्यटीकाकाराणा च परिचयः ।	07
एककः 5	भर्तृहरेर्वाक्यपदीयस्य परिचयः ।	07

सन्दर्भग्रन्थाः –

1. व्याकरणशास्त्रेतिहासः
व्याख्याकारः – आचार्यलोकमणिदहालः
प्रकाशकः – चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी ।
2. व्याकरणशास्त्र का इतिहास
व्याख्याकारः – युधिष्ठिर मीमांसक
प्रकाशकः – बहालगढ़, सोनीपत, हरियाणा ।

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

तृतीयसत्रार्द्धम् साहित्यम्

प्रश्नपत्रम्—प्रथमम्

विषयः काव्यशास्त्रम्(रसग ाधरः)	पूर्णा	50
एककः 1: रसग ाधरः (प्रथमानने प्रारम्भतः काव्यकारणविवेचनपर्यन्तम्)		07
एककः 2: रसग ाधरः (प्रथमाने काव्यभेदनिरूपणम्)		07
एककः 3: रसग ाधरः (प्रथमानने रसस्वरूपनिरूपणम्)		07
एककः 4: रसग ाधरः (प्रथमानने रसभेदनिरूपणम्)		07
एककः 5: रसग ाधरः (प्रथमानने रसदोषनिरूपणम्)		07

अनुशंसितग्रन्थः —

1 रसग ाधरः	—	जगन्नाथः (संस्कृतहिन्दीव्याख्योपेतः)
प्राप्तिस्थानम्	—	चौखम्भाविद्याभवन, वाराणसी, उ.प्र.

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः —

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
तृतीयसत्रार्द्धम्
साहित्यम्
प्रश्नपत्रम्—द्वितीयम्
विषयः काव्यशास्त्रम्(रसग ाधरः)

पूर्णा 50

एककः 1: रसग ाधरः (प्रथमानने शब्दगुणनिरूपणम्)	07
एककः 2: रसग ाधरः (प्रथमानने अर्थगुणनिरूपणम्)	07
एककः 3: रसग ाधरः (प्रथमानने भावध्वनिनिरूपणम्)	07
एककः 4: रसग ाधरः (प्रथमानने रसाभासनिरूपणम्)	07
एककः 5: रसग ाधरःकारस्यपरिचयः	07

अनुशंसितग्रन्थः —

1 रसग ाधरः	—	जगन्नाथः (संस्कृतहिन्दीव्याख्योपेतम्)
प्राप्तिस्थानम्	—	चौखम्भाविद्याभवन, वाराणसी, उ.प्र.

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः —

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

तृतीयसत्रार्द्धम्

साहित्यम्

प्रश्नपत्रम्—तृतीयम्

विषयः नलचम्पूकाव्यम्

पूर्णा 50

एककः 1: नलचम्पू: (प्रथमोच्छ्वासे आरम्भतो धन्यास्ते 0 पद्यसंख्या 35 पर्यन्तो भागाः)	07
एककः 2: नलचम्पू (प्रथमोच्छ्वासे ये कुन्दद्यतयः 0 प्रभृति समाप्तिं यावत्)	07
एककः 3: नलचम्पू (द्वितीयोच्छ्वासः)	07
एककः 4: नलचम्पू (तृतीयोच्छ्वासः)	07
एककः 5: नलचम्पू (चतुर्थोच्छ्वासः)	07

अनुशंसितग्रन्थः —

1 नलचम्पूः	—	त्रिविक्रमभट्टः
प्राप्तिस्थानम्	—	चौखम्भाविद्याभवन, वाराणसी, उ.प्र.

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः —

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
तृतीयसत्रार्द्धः
साहित्यम्
प्रश्नपत्रम् – चतुर्थम्
विषयः संस्कृतवाङ्मयेतिहासः

पूर्णा 50

एककः 1 वैदिसाहित्येतिहासः (वेदाः, वेदाङ्गानि, ब्रह्मणग्रन्थाः, आरण्यकाः)	07
एककः 2 वैदिसाहित्येतिहासः (उपनिषदः, पुराणसाहित्यम्, धर्मशास्त्रम्)	07
एककः 3 लौकिकसंस्कृत साहित्येतिहासः	07
महाकाव्यलक्षणम् महाकाव्यानाम् उद्भवः विकासश्च महाकविपरिचयः – कालिदासः, अश्वघोषः, भारविः, माघः, श्रीहर्षः, भट्टिःश्च । रामाण्यस्य रचनाकालः, सांस्कृतिकमहत्त्वम्, परकालीनसाहित्ये प्रभावश्च महाभारतस्य रचनाकालः, संक्षिप्तपरिचयः, सांस्कृतिकमहत्त्वम् च	
एककः 4 लौकिकसंस्कृत साहित्येतिहासः	07
नाटकानाम् उत्पत्तिः विकासश्च नाटकानां महत्त्वम् प्रमुखनाटककाराणां परिचयः – भासः, शूद्रकः कालिदासः, विशाखदत्तः, हर्षः, भट्टनारायणः, भवभूतिः अश्वघोषश्च । संस्कृतगद्यकाव्यस्य उत्पत्तिः विकासश्च प्रमुखगद्यकाराणां परिचयः— दण्डी सुबन्धः बाणभट्टश्च	
एककः 5 गीतिकाव्यानि कथासाहित्य च	07
<ul style="list-style-type: none"> ● प्रमुखचम्पूकाराणां परिचयः— त्रिविक्रमभट्टः, सोमदेवसूरिः, भोजराजः ● संस्कृतचम्पूकाव्यस्य उत्पत्तिः विकासश्च ● गीतिकाव्यानां उद्भवः विकासश्च ● कथासाहित्यस्य उद्भवः विकासश्च ● प्रमुखगीतिकाव्यकाराः – कालिदासः, भर्तृहरिः, जयदेवः, अमरुकः, जगन्नाथः ● प्रमुखकथासाहित्यानि – प चतन्त्रम्, हितोपदेशः, बृहत्कथामंजरी, कथासरित्सागरश्च 	

अनुशासितग्रन्थाः—

1. संस्कृतसाहित्येतिहासः	—	लोकमणि दाहालः
2. संस्कृत साहित्य का समीक्षात्मक इतिहास प्राप्तिस्थानम्	—	कपिलदेव द्विवेदी चौखम्भा विद्याभवन वाराणसी, उ.प्र.

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः —

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5	
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10	
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20	
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15	

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

तृतीयसत्रार्द्धः

फलितज्योतिषम्

प्रश्नपत्रम् — प्रथमम्

विषयः - सिद्धान्तशास्त्रम्

पूर्णाङ्काः - 50

सूर्यसिद्धान्तः, (छेद्यकाधिकारतः पाताधिकारपर्यन्तम्)

एककः 1. छेद्यकाधिकारः	07
एककः 2. ग्रहयुत्यधिकारः	07
एककः 3. भग्रहयुत्यधिकारः	07
एककः 4. उदयास्ताधिकारः चन्द्रश्रृङ्गोन्नत्यधिकारश्च	07
एककः 5. पाताधिकारः	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. सूर्यसिद्धान्तः, कपिलेश्वरशास्त्री, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. सूर्यसिद्धान्तः, प्रो. रामचन्द्र पाण्डेयः, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20
4. आन्तरिकमूल्याङ्कनम्		15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

तृतीयसत्रार्द्धः

फलितज्योतिषम्

प्रश्नपत्रम् — द्वितीयम्

विषयः - होराशास्त्रम्

पूर्णाङ्काः -50

बृहत्पाराशरहोराशास्त्रम् (प्रथमाध्यायतः 25 अध्यायपर्यन्तम्)

एककः 1. आदितः पञ्चमाध्यायपर्यन्तम्	07
एककः 2. षष्ठाध्यायतः दशमाध्यायपर्यन्तम्	07
एककः 3. एकादशाध्यायतः पञ्चदशाध्यायपर्यन्तम्	07
एककः 4. षोडशाध्यायतः विंशाध्यायपर्यन्तम्	07
एककः 5. एकविंशाध्यायतः पञ्चविंशाध्यायपर्यन्तम्	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. बृहत्पाराशरहोराशास्त्रम्, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. बृहत्पाराशरहोराशास्त्रम्, रञ्जनपब्लिकेशन्स, 16, अन्सारी रोड, दरियागंज, नई दिल्ली।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20
4. आन्तरिकमूल्याङ्कनम्		15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
तृतीयसत्रार्द्धः
फलितज्योतिषम्
प्रश्नपत्रम् – तृतीयम्
विषयः - फलितविधानम्

पूर्णाङ्कः -50

जातकपारिजातः

एककः 1. वियोनिजन्माध्यायः	07
एककः 2. अरिष्टाध्यायः	07
एककः 3. जातकभङ्गाध्यायः	07
एककः 4. राजयोगाध्याये आदितः लग्नाधियोगफलपर्यन्तम्	07
एककः 5. राजयोगाध्याये गजकेसरीयोगतः समाप्तिपर्यन्तम्	07

सन्दर्भग्रन्थः –

1. जातकपारिजातः, (व्या.- कपिलेश्वरशास्त्री) चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी।

साहाय्यग्रन्थाः –

1. जातकपारिजातः, (डा. हरिशङ्करपाठकः) चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20
4. आन्तरिकमूल्याङ्कनम्		15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
तृतीयसत्रार्द्धः
फलितज्योतिषम्
प्रश्नपत्रम् — चतुर्थम्
विषयः - सामुद्रिकशास्त्रम्

सचित्रसामुद्रिकरहस्यम्

एककः 1. पूर्वार्द्धे आदितः नखशिखवर्णनपर्यन्तम्	07
एककः 2. पूर्वार्द्धे शशकलक्षणतः समाप्तिपर्यन्तम्	07
एककः 3. उत्तरार्द्धे आयुरेखाफलपर्यन्तम्	07
एककः 4. उत्तरार्द्धे मातृरेखाविचारतः यशसूचकरेखाफलपर्यन्तम्	07
एककः 5. उत्तरार्द्धे परमेश्वरपूजनतः समाप्तिपर्यन्तम्	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. सचित्रसामुद्रिकरहस्यम्, ज्योतिषप्रकाशनम्, चौक (चित्रा के सामने)
वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. भावकुतूहलम्, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 2210001।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20
4. आन्तरिकमूल्याङ्कनम्		15

*****

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
तृतीयसत्रार्द्धः
सिद्धान्तज्योतिषम्
प्रश्नपत्रम् - प्रथमम्
विषयः - सिद्धान्ततत्त्वविवेकः

पूर्णाङ्कः -50

सिद्धान्ततत्त्वविवेकः (मध्यमाधिकारः स्पष्टाधिकारश्च)

एककः 1. मध्यमाधिकारे आदितः गोलपरिचयसमाप्तिपर्यन्तम्	07
एककः 2. मध्यमाधिकारे भूभ्रमकथनखण्डनतः समाप्तिपर्यन्तम्	07
एककः 3. स्पष्टाधिकारे आदितः ज्योत्पत्तिपर्यन्तम्	07
एककः 4. स्पष्टाधिकारे कुण्डप्रकरणतः ज्याऽऽनयन विधिपर्यन्तम्	07
एककः 5. स्पष्टाधिकारे स्पष्टीकरणतः समाप्तिपर्यन्तम्	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. सिद्धान्ततत्त्वविवेकः, वासनाभाष्य सहितः, सम्पादक डॉ. कृष्णचन्द्र द्विवेदी, सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालयः, वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. सूर्यसिद्धान्तः, कपिलेश्वर शास्त्री, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।
2. सिद्धान्तशिरोमणिः, पं. सत्यदेवशर्मा (संस्कृत-हिन्दीटीका) मोतीलाल बनारसीदास प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20
4. आन्तरिकमूल्याङ्कनम्		15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
तृतीयसत्रार्द्धः

सिद्धान्तज्योतिषम्

प्रश्नपत्रम् - द्वितीयम्

विषयः - सिद्धान्ततत्त्वविवेकः

पूर्णाङ्काः -50

सिद्धान्ततत्त्वविवेकः (बिम्बाधिकारतः चन्द्रग्रहणाधिकारपर्यन्तम्)

एककः 1. बिम्बाधिकारः	07
एककः 2. छायाधिकारः	07
एककः 3. शृङ्गोन्नत्यधिकारः	07
एककः 4. उदयास्ताधिकारः	07
एककः 5. पर्वसम्भवाधिकारः चन्द्रग्रहणाधिकारश्च	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. सिद्धान्ततत्त्वविवेकः, वासनाभाष्य सहितः, सम्पादक डॉ. कृष्णचन्द्र द्विवेदी, सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालयः, वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. सूर्यसिद्धान्तः, कपिलेश्वर शास्त्री, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी।
2. सिद्धान्तशिरोमणिः, पं. सत्यदेवशर्मा (संस्कृत-हिन्दीटीका) मोतीलाल बनारसीदास प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः = 5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः = 5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः = 5 X 4 = 20
4. आन्तरिकमूल्याङ्कनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
तृतीयसत्रार्द्धः
सिद्धान्तज्योतिषम्
प्रश्नपत्रम् — तृतीयम्

विषयः - करणगणितम्, शृङ्गोन्नतिगणितम् च पूर्णाङ्काः -50

केतकीग्रहगणिते पञ्चतारा-त्रिप्रश्नाधिकारौ, वास्तवचन्द्रशृङ्गोन्नतिश्च

एककः 1. पञ्चताराधिकारे आदितः बुधशीघ्रकर्णाङ्कपर्यन्तम्	07
एककः 2. पञ्चताराधिकारे गुरुशीघ्रकर्णाङ्कतः समाप्तिपर्यन्तम्	07
एककः 3. त्रिप्रश्नाधिकारः	07
एककः 4. वास्तवचन्द्रशृङ्गोन्नतौ आदितः ज्ञानराजमतपर्यन्तम्	07
एककः 5. वास्तवचन्द्रशृङ्गोन्नतौ कमलाकरमततः समाप्तिपर्यन्तम्	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. केतकीग्रहगणितम्, केतकीपरिमलेन वासनाभाष्येण समुल्लसितम्, डॉ. भास्करशर्मा 'श्रोत्रिय', हंसा प्रकाशनम्, जयपुर ।
2. वास्तवचन्द्रशृङ्गोन्नतिः, म.म. सुधाकरद्विवेदी, सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालयः वाराणसी ।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. सिद्धान्तशिरोमणिः, पं. सत्यदेवशर्मा (संस्कृत-हिन्दीटीका) मोतीलाल बनारसीदास प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001 ।
2. सूर्यसिद्धान्तः, कपिलेश्वर शास्त्री, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001 ।
3. सिद्धान्ततत्त्वविवेकः, वासनाभाष्य सहितः, सम्पादक डॉ. कृष्णचन्द्र द्विवेदी, सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालयः, वाराणसी, 221001 ।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20
4. आन्तरिकमूल्याङ्कनम्		15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
तृतीयसत्रार्द्धः
सिद्धान्तज्योतिषम्
प्रश्नपत्रम् — चतुर्थम्
विषयः - अर्वाचीनं ज्योतिर्विज्ञानम्

पूर्णाङ्कः -50

अर्वाचीनं ज्योतिर्विज्ञानम्

एककः 1. प्रथमोऽध्यायः (खगोलः)	07
एककः 2. द्वितीयोऽध्यायः (पृथिवी कालविभागश्च)	07
एककः 3. तृतीयचतुर्थाध्यायौ	07
एककः 4. पञ्चमषष्ठाध्यायौ	07
एककः 5. सप्तमाष्टमाध्यायौ	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. अर्वाचीनंज्योतिर्विज्ञानम्, श्रीरमानाथसहायः, सम्पूर्णानन्द संस्कृतविश्वविद्यालयः वाराणसी।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. ज्योतिर्विज्ञानम्, अर्कसोमयाधि, सम्पूर्णानन्द संस्कृतविश्वविद्यालयः वाराणसी।
2. ब्रह्माण्ड और सौर परिवार, डॉ. देवीप्रसादत्रिपाठी, परिक्रमा प्रकाशन, नई दिल्ली

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20
4. आन्तरिकमूल्याङ्कनम्		15

*****

आचार्य-सत्रार्द्धपरीक्षापाठ्यक्रमः

(नियमितच्छात्राणां कृते)

चतुर्थसत्रार्द्धः

2015-16

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयः

देवासमार्गः, उज्जयिनी (म.प्र.) 456010

दूरभाषः- (0734) 2526044, दूरप्रेषः- (0734) 2524845

अणुसङ्केतः - regsvvmp@rediffmail.com, अन्तर्जालपुटम् - www.mpsvujjain.org

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

चतुर्थसत्रार्द्धम्

शुक्लयजुर्वेदः

प्रश्नपत्रम् – प्रथमम्

पूर्णांकः 50

विषयः – महीधरभाष्यम्, बृहद्देवता च

(क) शुक्लयजुर्वेदसंहितायाः महीधरभाष्यम् (25–28 अध्यायपर्यन्तम्)

एककः-1.	पंचविंशोऽध्यायः	07
एककः-2.	षड्विंशोऽध्यायः	07
एककः-3.	सप्तविंशोऽध्यायः	07
एककः-4.	अष्टाविंशोऽध्यायः	07

(ख) बृहद्देवता

एककः-5.	तृतीयोऽध्यायः	07
---------	---------------	----

सहायकग्रन्थाः

1. शुक्लयजुर्वेदसंहिता(महीधरभाष्यम्), जगदीशलाल शास्त्री, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली
2. बृहद्देवता, रामकुमार राय, चौखम्बा संस्कृत संस्थान, वाराणसी

अंकविभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः $1 \times 5 = 5$
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः $2 \times 5 = 10$
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः $4 \times 5 = 20$

आन्तरिकमूल्यांकनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

चतुर्थसत्रार्द्धम्

शुक्लयजुर्वेदः

प्रश्नपत्रम् – द्वितीयम्

पूर्णांकः 50

विषयः – श्रौतसूत्रम्, बृहदारण्यकं च

(क) सकर्कभाष्यकात्यायनश्रौतसूत्रम् (07–08 अध्यायपर्यन्तम्)

एककः-1. सप्तमोऽध्यायः (01–04 कण्डिकापर्यन्तम्) 07

एककः-2. सप्तमोऽध्यायः (05–09 कण्डिकापर्यन्तम्) 07

एककः-3. अष्टमोऽध्यायः (01–04 कण्डिकापर्यन्तम्) 07

एककः-4. अष्टमोऽध्यायः (05–09 कण्डिकापर्यन्तम्) 07

(ख) बृहदारण्यकम्

एककः-5. द्वितीयोऽध्यायः 07

सहायकग्रन्थाः

1. कात्यायनश्रौतसूत्रम्, विद्याधर शर्मा, अच्युतग्रन्थामाला, काशी
2. बृहदारण्यकोपनिषद्, गीताप्रेस, गोरखपुर

अंकविभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः 1×5 = 5

2. लघूत्तरीयप्रश्नाः 2×5 = 10

3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः 4×5 = 20

आन्तरिकमूल्यांकनम्

15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

चतुर्थसत्रार्द्धम्

शुक्लयजुर्वेदः

प्रश्नपत्रम् – तृतीयम्

पूर्णांकः 50

विषयः – जैमिनीयन्यायमाला, कठोपनिषच्च

(क) जैमिनीयन्यायमाला (द्वितीयोऽध्यायः)

एककः-01. प्रथमपादः	07
एककः-02. द्वितीयपादः	07
एककः-03. तृतीयपादः	07
एककः-04. चतुर्थपादः	07
(ख) कठोपनिषद्	
एककः-05. प्रथमोऽध्यायः	07

सहायकग्रन्थाः

1. जैमिनीयन्यायमाला, रामनाथ एवं पट्टाभिरामशास्त्री, चौखम्बासंस्कृतपुस्तकालय, वाराणसी
2. कठोपनिषद्, देवेन्द्रनाथ पाण्डेय, हंसा प्रकाशन, जयपुर

अंकविभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः $1 \times 5 = 5$
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः $2 \times 5 = 10$
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः $4 \times 5 = 20$

आन्तरिकमूल्यांकनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

चतुर्थसत्रार्द्धम्

शुक्लयजुर्वेदः

प्रश्नपत्रम् – चतुर्थम्

पूर्णांकः 50

विषयः – शास्त्रीयनिबन्धः

(क)स्वशास्त्रीयोनिबन्धः

एककः-01.	अग्न्याधानमिष्टियागश्च	07
एककः-02.	श्रौतयागस्वरूपनिरूपणम्	07
एककः-03.	वेदभाष्यकाराणां वृत्तादिकम्	07
एककः-04.	वैदिकसाहित्येतिहासः	07
एककः-05.	वेदे सामाजिकं जीवनम्	07

सहायकग्रन्थाः

1. वैदिक साहित्य और संस्कृति, आचार्य बलदेव उपाध्याय, शारदा संस्थान, वाराणसी
2. यज्ञतत्वप्रकाश, पट्टाभिरामशास्त्री, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली

अंकविभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	1×5 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	2×5 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4×5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15
	-----00-----

प्रश्नपत्रम् – पंचमम्

पूर्णांकः 100

स्वशास्त्रीयपरियोजनाप्रतिवेदनम्

100

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
चतुर्थसत्रार्द्धम्
नव्यव्याकरणम्
प्रश्नपत्रम्—प्रथमम्
व्याकरणमहाभाष्यम्
(‘अदर्शनं लोप’ इत्यत आरभ्य नवाह्निकपर्यन्तम्)

पूर्णांकाः 50

एककः 1	‘अदर्शनं लोप’ इत्यतः ‘लुक्श्लुलुपः’ इतिसूत्रपर्यन्तम् ।	07
एककः 2	‘प्रत्ययलोपे प्रत्यये’ त्यतः ‘नलुमता स्ये’ति सूत्रपर्यन्तम् ।	07
एककः 3	‘अलाऽन्त्यात्पूर्वे’त्यतः ‘तस्मिन्निति निर्दिष्टे’ति सूत्रपर्यन्तम् ।	07
एककः 4	‘स्वं रूपं शब्दस्ये’त्यतः ‘तत्परस्ततकालस्ये’ति सूत्रपर्यन्तम् ।	07
एककः 5	‘आदिरन्त्येन सहेते’ त्यतः ‘एङ्प्राचां देशे’ इति नवाह्निकपर्यन्तम् ।	07

सन्दर्भग्रन्थाः

1. महाभाष्यम् (नवाह्निकम्)
व्याख्याकारः — श्री भार्गव शास्त्री
प्रकाशकः — चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी ।

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः —

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
चतुर्थसत्रार्द्धम्
नव्यव्याकरणम्

पूर्णांकाः 50

प्रश्नपत्रम्— द्वितीयम्
विषयः— वाक्यपदीयम्
(७५ इतिश्लोकतः ब्रह्मकाण्डपर्यन्तम्)

एककः 1	'स्फोटस्याभिन्ने'ति कारिकातः 'अथायमन्तरो' इति कारिकान्तम्।	07
एककः 2	'न चानित्येष्वि'ति कारिकातः 'अथायमन्तरो' इति कारिकापर्यन्तम्।	07
एककः 3	'स मनोभावमि' त्यतः 'अपि प्रयोक्तुरात्मानमि'ति कारिकापर्यन्तम्।	07
एककः 4	'न जात्वकर्तृक'मिति कारिकातः 'वैखर्या मध्यमायाश्चे'ति कारिकापर्यन्तम्।	07
एककः 5	'तद्विभागाविभागाभ्यामि'ति कारिकातः उभयेषामि'तिकारिकान्तं ब्रह्मकाण्ड- पर्यन्तम्।	

07

सन्दर्भग्रन्थाः

1. वाक्यपदीयम्
व्याख्याकारः — श्री सूर्यनारायण शुक्लः
प्रकाशकः — चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः —

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

चतुर्थसत्रार्द्धम्

नव्यव्याकरणम्

पूर्णांकाः 50

प्रश्नपत्रम् – तृतीयम्

विषयः – व्युत्पत्तिवादः (द्वितीयाविभक्तिविचारः)

एककः 1	द्वितीयार्थधात्वर्थयोर्निरूपणतः भुजधात्वर्थपर्यन्तम् ।	07
एककः 2	सकर्मकधात्वर्थविचारोपसंहाराद् णिजर्थपर्यन्तम् ।	07
एककः 3	यङन्तप्रयोगतः 'आकाशं' न पश्यती'तिप्रयोगपर्यन्तम् ।	07
एककः 4	अनुमित्यर्थकधातुतः 'अधिशीङ्स्थासामि'तिप्रयोगपर्यन्तम् ।	07
एककः 5	'कालाध्वनोरत्यन्तसंयोगे' इति प्रयोगतः द्वितीयाकारकपर्यन्तम् ।	07

सन्दर्भग्रन्थाः

1. व्युत्पत्तिवादः आदर्शव्याख्या
व्याख्याकारः – श्री मधुसूदन द्विवेदी
प्रकाशकः – वाणीविलास प्रकाशन, वाराणसी ।

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
चतुर्थसत्रार्द्धम्
नव्यव्याकरणम्
प्रश्नपत्रम् – चतुर्थम्
स्वशास्त्रीयनिबन्धः

पूर्णांकाः 50

एककः 1	व्याकरणसूत्रसम्बन्धिविचारः ।	07
एककः 2	शाब्दबोधप्रकारविचारः ।	07
एककः 3	शक्तिलक्षणाऽऽकांक्षासम्बन्धिविचारः ।	07
एककः 4	परिभाषासम्बन्धिविचारः ।	07
एककः 5	पाणिनीयव्याकरणसम्प्रदायः ।	07

सन्दर्भग्रन्थाः –

1. व्याकरणशास्त्रेतिहासः
व्याख्याकारः – आचार्यलोकमणिदहालः
प्रकाशकः – चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी ।
2. व्याकरणशास्त्र का इतिहास
व्याख्याकारः – युधिष्ठिर मीमांसक
प्रकाशकः – बहालगढ़, सोनीपत, हरियाणा ।

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसाराः प्रश्नाः भवेयुः –

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
चतुर्थसत्रार्द्धम्
साहित्यम्
प्रश्नपत्रम्—प्रथमम्

विषयः काव्यशास्त्रम्(रसग 1धरः)

पूर्णा 50

एककः 1: रसग 1धरः (द्वितीयाननम्)	07
(संलक्ष्यक्रमध्वनितः विरोधिताशक्तिनियामकपर्यन्तम्)	
एककः 2: रसग 1धरः (द्वितीयाननम्)	07
(प्रकरणशक्तिनियामकतः शब्दशक्तिमूलकध्वनिपर्यन्तम्)	
एककः 3: रसग 1धरः (द्वितीयाननम्)	07
(अर्थशक्तिमूलध्वनितः उभयाशक्तिमूलकध्वनिं यावत्)	
एककः 4: रसग 1धरः (द्वितीयाननम्)	07
(लक्षणामूलध्वनिः)	
एककः 5: रसग 1धरः (द्वितीयाननम्)	07
(लाक्षणिकवाक्यानां शाब्दबोधनिरूपणम्)	

अनुशंसितग्रन्थः —

1. रसग 1धरः — जगन्नाथः (संस्कृतहिन्दीव्याख्योपेतः)
प्राप्तिस्थानम् — चौखम्भाविद्याभवन, वाराणसी, उ.प्र.

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः —

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1×5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2×5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4×5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

चतुर्थसत्रार्द्धम्

साहित्यम्

प्रश्नपत्रम् – द्वितीयम्

विषयः काव्यशास्त्रम्

पूर्णा 50

(व्यक्तिविवेके प्रथमो विमर्शः)

एककः 1: व्यक्तिविवेकः (प्रारम्भतः शब्दखण्डनान्तो भागः)	07
एककः 2: व्यक्तिविवेकः (व्यंजनाखण्डनम्)	07
एककः 3: व्यक्तिविवेकः (अर्थनिरूपण रसादिप्रतीतिविचारपर्यन्तम्)	07
एककः 4: व्यक्तिविवेकः (रसानुमितिस्वरूपतः लक्षणायाः शब्दशक्तिविचारपर्यन्तम्)	07
एककः 5: व्यक्तिविवेकः (अवशिष्टो भागः)	07

अनुशंसितग्रन्थः –

1 व्यक्तिविवेकः	–	राजानकमहिमभट्टः
प्राप्तिस्थानम्	–	चौखम्भाविद्याभवन, वाराणसी, उ.प्र.

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

चतुर्थसत्रार्द्धम्

साहित्यम्

प्रश्नपत्रम्-तृतीयम्

विषयः नलचम्पूकाव्यम्

पूर्णा 50

एककः 1: नलचम्पू: (पंचमोच्छ्वासे आरम्भतःकुररमरसहं 0 पद्यसंख्या 40 पर्यन्तो भागः)	07
एककः 2: नलचम्पू (पंचमोच्छ्वासे वककृतिनिनदं 0 इति पद्यतः समाप्तिं यावत्)	07
एककः 3: नलचम्पू (षष्ठोच्छ्वासः)	07
एककः 4: नलचम्पू (सप्तमोच्छ्वासः)	07
एककः 5: चम्पूकाव्यमधिकृत्यालोचनात्मकप्रश्नाः	07

अनुशंसितग्रन्थः –

1 नलचम्पूः	–	त्रिविक्रमभट्टः
प्राप्तिस्थानम्	–	चौखम्भाविद्याभवन, वाराणसी, उ.प्र.

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

चतुर्थसत्रार्द्धः

साहित्यम्

प्रश्नपत्रम् – चतुर्थम्

विषयः स्वशास्त्रीयनिबन्धाः

पूर्णा 50

एककः 1: काव्यशास्त्रपरिचयः	07
(काव्यशास्त्रविषयः, काव्यप्रयोजनम्, काव्यहेतवः, काव्यस्वरूपम्, काव्यभेदाः, काव्यदोषाः)	
एककः 2: काव्यशास्त्रस्य सम्प्रदायाः	07
(रस-अलार-रीति सम्प्रदायाः)	
एककः 3: काव्यशास्त्रस्य सम्प्रदायाः	07
(वक्रोक्ति-ध्वनि-औचित्य सम्प्रदायाः)	
एककः 4: काव्यशास्त्रीयालारिकाणां परिचयः	07
(भरतः, धर्मकीर्तिः, भामहः, दण्डी, उद्भटः, वामनः, रुद्रटः, आनन्दवर्धनः, राजशेखरः, मुकुलभट्टः, भट्टतौतः, भट्टनायकः, कुन्तकः, अभिनवगुप्तः, धनजयः, महिमभट्टः, भोजराजः, क्षेमेन्द्रः)	
एककः 5: काव्यशास्त्रीयालारिकाणां परिचयः	07
(मम्मटः, रूय्यकः, हेमचन्द्रः, जयदेवः, विश्वनाथः, रूपगोस्वामी, केशवमिश्रः, अप्पय्य दीक्षितः, पण्डितराज जगन्नाथः)	

अनुशसितग्रन्थः –

1 संस्कृतकाव्यशास्त्रेतिहासः	–	जगदीशचन्द्र मिश्र
2 संस्कृतकाव्यशास्त्र का इतिहास प्राप्तिस्थानम्	–	पी.वी.काणे चौखम्बाविद्याभवन, वाराणसी

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

000

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

चतुर्थसत्रार्द्धः

प्रश्नपत्रम्-प चमम्

विषयः स्वशास्त्रीयपरियोजनाप्रतिवेदनम्

पूर्णा 100

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

चतुर्थसत्रार्द्धः

फलितज्योतिषम्

प्रश्नपत्रम् — प्रथमम्

विषयः - सिद्धान्तशास्त्रम्

पूर्णाङ्काः -50

सूर्यसिद्धान्तः, (भूगोलाध्यायतः समाप्तिपर्यन्तम्)

एककः 1. भूगोलाध्याये आदितः 31 श्लोकपर्यन्तम्	07
एककः 2. भूगोलाध्याये 32 तः 62 श्लोकपर्यन्तम्	07
एककः 3. भूगोलाध्याये 63 श्लोकतः समाप्तिपर्यन्तम्	07
एककः 4. ज्योतिषोपनिषदध्यायः	07
एककः 5. मानाध्यायः	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. सूर्यसिद्धान्तः, कपिलेश्वरशास्त्री, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. सूर्यसिद्धान्तः, प्रो. रामचन्द्र पाण्डेयः, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20
4. आन्तरिकमूल्याङ्कनम्		15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

चतुर्थसत्रार्द्धः

फलितज्योतिषम्

प्रश्नपत्रम् — द्वितीयम्

विषयः - पाराशरहोराशास्त्रम्

पूर्णाङ्काः -50

बृहत्पाराशरहोराशास्त्रम् (26 अध्यायतः 50 अध्यायपर्यन्तम्)

एककः 1. षड्विंशाध्यायतः त्रिंशाध्यायपर्यन्तम्	07
एककः 2. एकत्रिंशाध्यायपर्यन्तम् पञ्चत्रिंशाध्यायपर्यन्तम्	07
एककः 3. षड्विंशाध्यायतः चत्वारिंशाध्यायपर्यन्तम्	07
एककः 4. एकचत्वारिंशाध्यायतः पञ्चचत्वारिंशाध्यायपर्यन्तम्	07
एककः 5. षड्चत्वारिंशाध्यायतः पञ्चाशदध्यायपर्यन्तम्	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. बृहत्पाराशरहोराशास्त्रम्, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. बृहत्पाराशरहोराशास्त्रम्, रञ्जनपब्लिकेशन्स, 16, अन्सारी रोड, दरियागंज, नई दिल्ली।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20
4. आन्तरिकमूल्याङ्कनम्		15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
चतुर्थसत्रार्द्धः
फलितज्योतिषम्
प्रश्नपत्रम् – तृतीयम्
विषयः - फलितविधानम्

पूर्णाङ्कः -50

जातकपारिजातः

एककः 1. मान्द्यब्दादिफलाध्याये	जन्मनक्षत्रफलपर्यन्तम्	07
एककः 2. मान्द्यब्दादिफलाध्याये	द्वादशराशिजन्फलतः समाप्तिपर्यन्तम्	07
एककः 3. अष्टकवर्गाध्यायः		07
एककः 4. स्त्रीजातकाध्यायः		07
एककः 5. दशाफलाध्यायः		07

सन्दर्भग्रन्थः –

1. जातकपारिजातः, (व्या.- कपिलेश्वरशास्त्री), चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी।

साहाय्यग्रन्थाः –

1. जातकपारिजातः, (डा. हरिशङ्करपाठकः) चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20
4. आन्तरिकमूल्याङ्कनम्		15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
चतुर्थसत्रार्द्धः
फलितज्योतिषम्
प्रश्नपत्रम् — चतुर्थम्
विषयः - स्वशास्त्रस्येतिहासः निबन्धाश्च पूर्णाङ्काः -50

एककः 1. ज्योतिषशास्त्रस्योद्भवः विकासश्च	07
एककः 2. वेदपुराणमहाभारतादिषु ज्योतिषम्	07
एककः 3. वेदाङ्गज्योतिषम्	07
एककः 4. विशिष्टज्योतिर्विदां तेषां ग्रन्थानां च परिचयः (वराहमिहिरः, लगधः, आर्यभटः, भास्कराचार्यः, ब्रह्मगुप्तः, भोजदेवः, केशवदैवज्ञः, गणेशदैवज्ञः, कल्याणवर्मा, कालिदासः, वैद्यनाथः, नीलकण्ठाचार्यः,)	07
एककः 5. ज्योतिषशास्त्रीयनिबन्धाः	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. ज्योतिषशास्त्रस्येतिहासः, (लोकमणिदाहालः) चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. भारतीयज्योतिषम्, (शङ्करबालकृष्णदीक्षितः) उत्तरप्रदेशहिन्दीसंस्थानम्, लखनऊ।
2. ज्योतिर्विबन्धादर्शः, (डा.शत्रुघ्नत्रिपाठी) चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20
4. आन्तरिकमूल्याङ्कनम्		15

"पञ्चमप्रश्नपत्रम्"
स्वशास्त्रीयपरियोजनाप्रतिवेदनम्
पूर्णाङ्काः - 100

*****

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
चतुर्थसत्रार्द्धः
सिद्धान्तज्योतिषम्
प्रश्नपत्रम् — प्रथमम्
विषयः - सिद्धान्ततत्त्वविवेकः

पूर्णाङ्काः -50

सिद्धान्ततत्त्वविवेकः (त्रिप्रश्नाधिकारः)

एककः 1. आदितः 94 श्लोकपर्यन्तम्	07
एककः 2. 95 श्लोकतः 191 श्लोकपर्यन्तम्	07
एककः 3. 192 श्लोकतः 290 श्लोकपर्यन्तम्	07
एककः 4. 291 श्लोकतः 384 श्लोकपर्यन्तम्	07
एककः 5. 385 श्लोकतः समाप्तिपर्यन्तम्	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. सिद्धान्ततत्त्वविवेकः, वासनाभाष्य सहितः, सम्पादक डॉ द्विवेदीचन्द्रकृष्ण ., सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालयः, वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. सूर्यसिद्धान्तः(प्रो. रामचन्द्र पाण्डेयः)चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी, 221001।
2. सिद्धान्तशिरोमणिः,(पं. सत्यदेवशर्मा) मोतीलाल बनारसीदास प्रकाशनम्, वाराणसी।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः = 5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः = 5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः = 5 X 4 = 20
4. आन्तरिकमूल्याङ्कनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
चतुर्थसत्रार्द्धः
सिद्धान्तज्योतिषम्
प्रश्नपत्रम् – द्वितीयम्
विषयः - सिद्धान्ततत्त्वविवेकः

पूर्णाङ्काः -50

सिद्धान्ततत्त्वविवेकः

एककः 1. सूर्यग्रहणाधिकारः	07
एककः 2. भग्रहयुत्यधिकारः	07
एककः 3. पाताधिकारः	07
एककः 4. महाप्रश्नाधिकारः	07
एककः 5. ग्रन्थोपसंहाराध्यायः	07

सन्दर्भग्रन्थः —

1. सिद्धान्ततत्त्वविवेकः, वासनाभाष्य सहितः (डॉ. कृष्णचन्द्रद्विवेदी) सम्पूर्णानन्दसंस्कृत विश्वविद्यालयः, वाराणसी, 221001।

साहाय्यग्रन्थाः —

1. सूर्यसिद्धान्तः (प्रो.रामचन्द्रपाण्डेयः)चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी।
2. सिद्धान्तशिरोमणिः(पं.सत्यदेवशर्मा)मोतीलालबनारसीदासप्रकाशनम्,वाराणसी।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः = 5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः = 5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः = 5 X 4 = 20
4. आन्तरिकमूल्याङ्कनम् 15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
चतुर्थसत्रार्द्धः
सिद्धान्तज्योतिषम्
प्रश्नपत्रम् - तृतीयम्
विषयः - वेधशालाः यन्त्राणि च

पूर्णाङ्काः -50

एककः 1. प्रस्तरवेधशालानां परिचयः तेषां यन्त्राणि च (जयपुरम्, नवदेहली, वाराणसी, उज्जयिनी, डोंगला)	07
एककः 2. अर्वाचीनवेधशालाः यन्त्राणि च ।	07
एककः 3. नक्षत्रमण्डलानि, नक्षत्राणि, द्विकनक्षत्राणि, विकारिकनक्षत्राणि च ।	07
एककः 4. नक्षत्रस्तबकाः, नीहारिकाः, आकाशगङ्गासंस्थानम्, अत्याकाशगङ्गासंस्थानानि	07
एककः 5. ब्रह्माण्डोत्पत्तिः, सौरमण्डलोत्पत्तिः, प्राच्यार्वाचीनमतम्, ग्रहाणां प्राच्यार्वाचीनस्वरूपम्	07

सन्दर्भग्रन्थाः -

1. अर्वाचीनं ज्योतिर्विज्ञानम् (श्रीरमानाथसहायः) सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः, वाराणसी ।
2. ब्रह्माण्ड और सौर परिवार, (डॉ. देवीप्रसाद त्रिपाठी) परिक्रमाप्रकाशनम्, नई दिल्ली ।
3. प्रस्तरवेधशाला, डॉ. भास्करशर्मा 'श्रोत्रियः', परिक्रमाप्रकाशन, नई दिल्ली ।
4. म.म.सुधाकर द्विवेदी वेधाशाला परिचय, श्री कल्याणदत्त शर्मा, सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय, वाराणसी ।
5. वेधशालावैभवम्, डॉ. विनोदकुमार शर्मा, हंसाप्रकाशन, जयपुरम् ।
6. यन्त्र परिचय, डॉ. विनोदकुमार शर्मा, हंसाप्रकाशन, जयपुरम् ।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	=	5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	=	5 X 4 = 20
4. आन्तरिकमूल्याङ्कनम्		15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
चतुर्थसत्रार्द्धः

सिद्धान्तज्योतिषम्
प्रश्नपत्रम् - चतुर्थम्

विषयः - स्वशास्त्रीयेतिहासः

पूर्णाङ्काः -50

- एककः 1. ज्योतिषशास्त्रपरिचयः (ज्योतिषशास्त्रस्योत्पत्तिः, ज्योतिषशास्त्रस्यविकासः, ज्योतिषशास्त्रस्य प्रतिपाद्यविषयः, प्राग्वैदिककाले ज्योतिषम्) । 07
- एककः 2. ज्योतिषस्य वेदाङ्गत्वम् (वेदाङ्गज्योतिषम्, महाभारतपुराणादिषु ज्योतिषम् । 07
- एककः 3. ज्योतिषस्य सिद्धान्तस्कन्धः (प्राचीनाः पञ्चसिद्धान्ताः पितामह-वसिष्ठ-रोमक-पौलिश-सूर्यसिद्धान्तः आधुनिकाः सूर्य-सोम-वसिष्ठ-रोमकसिद्धान्ताः शाकल्योक्तब्रह्मसिद्धान्तः) 07
- एककः 4. प्रमुखसिद्धान्तग्रन्थानां परिचयः (आर्यभटीयम्, शिष्यधीवृद्धिदम्, पञ्चसिद्धान्तिका, ब्राह्मस्फुट - सिद्धान्तः, सूर्यसिद्धान्तः, खण्डखाद्यकरणम्, महासिद्धान्तः, सिद्धान्तशेखरः (श्रीपतिः), सिद्धान्तशेखरः (ज्ञानराजः) राजमृगाङ्कः, सिद्धान्तशिरोमणिः (माधवः), सिद्धान्तशिरोमणिः (भास्कराचार्यः), ग्रहलाघवम्, सिद्धान्तसार्वभौमः, सिद्धान्ततत्त्वविवेकः लोहगोलखण्डनम्, सिद्धान्तसम्राट्, यन्त्रराजघटना, गोलप्रकाशः, केतकीग्रहमणितम्, ज्योतिर्विज्ञानम् (अर्कसोमयाजि), अर्वाचीनं ज्योतिर्विज्ञानम्) । 07
- एककः 5. प्रमुखज्योतिर्विदां परिचयः- (लग्नाचार्यः, आर्यभटः प्रथमः, वराहमिहिरः, लल्लाचार्यः, भास्कराचार्यः प्रथमः, ब्रह्मगुप्तः, मुञ्जालः, आर्यभटः द्वितीय, श्रीपतिः, भोजदेवः, भास्कराचार्यः, कालिदासदेवज्ञः, गणेश देवज्ञः, मनीश्वरः, कमलाकरभट्टः, वेङ्कटेशकेतकरः, मथुरानाथः, नीलाम्बरः, बापूदेवशास्त्री, सुधाकरद्विवेदी, शङ्करबालकृष्णदीक्षितः । 07

सन्दर्भग्रन्थः -

1. ज्योतिषशास्त्रस्येतिहासः(लोकमणिदाहालः)चौखम्भासुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी ।
2. भारतीय ज्योतिष, शङ्करबालकृष्णदीक्षितः, उत्तरप्रदेश हिन्दी संस्थानम्, लखनऊ ।
3. ज्योतिर्निबन्धादर्शः,(डॉ.शत्रुघ्नत्रिपाठी) चौखम्भासुरभारतीप्रकाशनम्, वाराणसी ।

अङ्कविभागः -

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः = 5 X 1 = 5
2. लघूत्तरीयप्रश्नाः = 5 X 2 = 10
3. दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः = 5 X 4 = 20
4. आन्तरिकमूल्याङ्कनम् 15

➤ पञ्चमप्रश्नपत्रम् - स्वशास्त्रीयपरियोजनाप्रतिवेदनम् , पूर्णाङ्काः - 100